

ЗЕМЛЕДѢЛСКИ ПРѢГЛЕДЪ

СПИСАНИЕ ЗА ЗЕМЛЕДѢЛИЕ, СКОТОВЪДСТВО И
ДРЕБНИТѢ ЗЕМЛЕДѢЛСКИ ОТРАСЛИ.

Земледѣлието въ България.

(Продължение)

Скотовъдство. лозарство овоцарство Земледѣлски кредитъ. Мърки, които взима държавата за подобрение на земледѣлието Обществени държавни учреждения. Земледѣлски дружества и частната инициатива.

V.

С К О Т О В Ъ Д С Т В О .

Въ българското княжество е имало на 31 Декември 1900 г.:

а) Конски добитъкъ:

Коне	175,907	глави
Кобили	197,512	»
Жрѣбци	15,230	»
Жрѣбета	105,908	»

Всичко конски добитъкъ 494,557 »

б) Магарешки добитъкъ всичко . 107,098 глави

в) Катъри 8,889 глави

г) Едъръ рогатъ добитъкъ:

Говеда	1,596,267	глави
Биволи	431,487	»

Всичко 2,027,754 »

д) Дребенъ добитѣкъ:

овце	7,015,385	глави
кози	1,405,190	»
свине	367,501	»

Всичко 8,788,076 »

е) Домашни птици:

кокошки	4,044,545	глави
гжски	373,150	»
пуйки	199,543	»
патици	134,513	»

Всичко 4,751,751 »

А всичко полезенъ домашенъ добитѣкъ е имало:

Коне	494,557	глави
магарета	107,098	»
катъри	8,889	»
Едъръ рогатъ добитѣкъ	2,027,754	»
Дребенъ рогатъ добитѣкъ	8,788,076	»
Домашни птици	4,751,751	»

Всичко добитѣкъ 16,178,125 »

Или на 1000*) душъ жители прѣзъ сѣщата година се падатъ:

Цѣли глави добитѣкъ:

Коне	133	глави
Магарета	28	»
Катъри	2	»
Едъръ рогатъ добитѣкъ	542	»
Дребенъ рогатъ добитѣкъ	2347	»
Домашни птици	1269	»

Всичко 4321 »

Отъ приведенитѣ цифри се вижда много ясно какво е количеството на нашиятъ добитѣкъ, а за качеството му даже и дума не трѣбва да става. При отличнитѣ условия за добро скотовѣдство у насъ, ние, макаръ и да не сме доволни, прѣсилено трѣпиме истината да се задоволиме само съ това, че на този или онзи пазаръ докарали много добитѣкъ, безъ да се взрѣме въ общото количество, безъ да потърсиме истинската цифра на нашето богатство въ скотовѣдството. А то е (кржгло) 4 глави на човѣкъ, като смѣтаме даже и пилетата! Малко е. Въпроса за увеличението количеството на добитѣка ще раз-

*) Споредъ прѣброяването прѣзъ 1900 год. България е броила 3,744,283 жители.

гледаме по-подиръ. Сега да разгледаме неговото качество и мъркитѣ, които се взематъ за подобрѣнието му.

Коневѣдство.

Коневѣдството въ страната ни е слабо развито. Причинитѣ за това трѣбва да се търсятъ въ дребното земледѣлие, гдѣто говеждата работа и въобще говедата се повече цѣнятъ отъ колкото коня, държанието на които е съпроводено съ повече сръдства и умѣние.

Сегашниятъ български конь принадлежи къмъ лекитѣ източни коне. Тѣ значително сж подобрѣни съ чисто арабска кръвь, прѣзъ врѣме на владичеството ни подъ турцитѣ. Споредъ професоръ Фрайтага втора кръвь е влѣна въ нашето коневѣдство по врѣме прѣселванието на татаритѣ и черкезитѣ, които сж на дошли отъ Кавказъ и Кримъ. Прѣзъ врѣме на Руско-турската война голѣма частъ отъ българскитѣ коне сж унищожени, а изсѣлившитѣ се турци отъ насъ, слѣдъ войната, сж закарали много добри жребци и кобили съ себе си. Делиормана, отъ гдѣто турцитѣ не сж се изселвали и до днесъ има добри, даже и отлични коне. Българскиятъ конь е дребенъ, но той е отлична подложка за подобрѣнието му, по нататъкъ, съ арабска кръвь. И ако има грѣшка, която е направена прѣди врѣме, съ подобрѣнието на коневѣдното ни дѣло, тя се включава главно въ това, че между разплодницитѣ, докарани отъ странство, имаше и има много и такива съ студена кръвь. А знайно е, че топлокрѣвни коне, когато се подобряватъ съ студенокрѣвни, резултата ще бѣде отрицателенъ. И този резултатъ ще остане до тогава, до когато започне да прѣобладава студената кръвь. А тукъ испѣква само по себе си едно питане: неможеше ли нашето коневѣдство да се подобрява съ топлокрѣвни разплодници, а за работни коне да се вземеха чисто расови студенокрѣвни? Ние имаме примѣри. Когато дѣйствуваха зарифитѣ--арабски жребци, отъ плѣвениятъ конезаводъ, плѣвениятъ пазари и конкурси се красеха съ отлични приплоди и то полукрѣвни. Въ Доброджа Бр. Калинкови, Ючормански и пр. земледѣлци, които развѣждатъ чисто-крѣвни руско-рисисти коне иматъ отлични резултати. Напротивъ, приплодитѣ на мѣстнитѣ кобили съ рисисти жребци, даватъ толкова мекушави приплоди, щото едва ли се забѣлѣзва у тѣхъ нѣкаква конска сръдчностъ.

Не е минало врѣме да се прѣустанови съ това смѣшение

и да се даде точно опрѣдѣлена директива на подобрѣние на нашето коневѣдство. Ако не се взираме въ добритѣ примѣри прилагани въ унгарското коневѣдство, отъ гдѣто българската армия се снабдява и ще се снабдява за дълги години съ ездови коне, нека погледнеме поне въ Сърбия и ще видиме веднага сторената грѣшка. А веднажъ видиме ли грѣшката, съ това ще направиме по-голѣмъ успѣхъ въ домашното коневѣдство, отколкото да се харчатъ милиони.

Идеята, да се отворятъ складове за жребци и конезаводи, за подобрѣнието на коневѣдството у насъ, е отлично схваната. Военнитѣ ремонтни депа сжщо иматъ своята практична страна, обаче складоветѣ и конезаводитѣ би трѣбвало да се организиратъ по отношение личниятъ съставъ на жребцитѣ—производители. Всичкитѣ студенокрѣвни расплодници отъ складоветѣ за жребци отъ Ст. Загора и Пловдивъ да се прѣпратятъ за постояненъ съставъ въ конезаводитѣ въ: Кабиюкъ, Плѣвенъ и Каябурунъ, гдѣто да се употрѣбятъ за чисто расово развѣждане заедно съ онѣзи, които има тамъ съотвѣтствующата раса кобили, които тепърва ще трѣбва да се набавятъ. А на съвкупителни станций да се пращатъ жребци топлокрѣвни.

По този начинъ ако се дѣйствува, намъ ни се чини, че ще се постигне цѣльта много по-скоро, отъ колкото сега при тази неопрѣдѣленостъ. Добрѣ е, така сжщо, да се увеличи състава на магарешкитѣ жребци, които сжщо да се пращатъ на съвкупителнитѣ станций за да скачатъ дребнитѣ кобили. Отъ катѣра българскиятъ земледѣлецъ и армията иматъ голѣма нужда. При многото дребни кобили, които имаме, катѣра може да даде едно грамадно богатство на селенина.

Говедарство.

Нудждата за говежди добитъкъ у насъ се чувствува въ по-голѣмъ размѣръ сега за сега, отъ колкото за конскиятъ. Причинитѣ за това трѣбва да се търсятъ, както казахме и по прѣди, въ това, че нашето земледѣлие е по-вече дребно и срѣдно,—бѣдно, пжтищата черни, баирести; знания по коневѣдството липсватъ и пр. причини, когато говеждиятъ добитъкъ се отгледва сравнително много по-лесно; той не е така възискателенъ, както конскиятъ. Всичкитѣ тѣзи причини вземени вкупомъ, като прибавиме още и многото болести, отъ които страдатъ и мратъ конетѣ, можеме да си уясниме много

лесно, защо този добитѣкъ е 4---5 пѣти по-малко, отъ говеждиятъ.

Говеждиятъ добитѣкъ се отгледва въ страната ни главно заради неговата сила, която се употрѣбѣва въ земледѣлска работа. Тази цѣль ще се гони съ нашето говедарство и за въ бъдаще. Втората нужда, която едриятъ рогатъ добитѣкъ задоволява у насъ, е неговото месо. Говедата се отгледватъ така сѣщо и за млѣко, но нашата говежда раса не е пригодна за тази цѣль, макаръ и тукъ-тамъ се срѣщатъ и нашенски крави, които даватъ по 10---12 литри млѣко. Подобрѣние на мѣстниятъ рогатъ добитѣкъ и въ тритѣхъ направления: за работенъ, за месо и въ млѣчностъ, не може да се постигне, даже ако нѣкои и да желаятъ, защото е извѣстно, какво специализирането на една раса въ извѣстно направление, става въ ущърбъ на друго качество, което самостоятелно може да се специализира. Специализирането на една раса за млѣчна и работна по-не може да се постигне съ успѣхъ, отколкото специализирането на сѣщата или на друга за работенъ добитѣкъ и за месо. Колкото може да се сѣди, отъ досегашнитѣ опити, за подобрѣнието на нашето говедарство, излиза наявѣ, че лицата, натоварени съ тази работа, искатъ да го подобратъ и въ тритѣхъ направления. Ако не сме увѣрени въ това, че природнитѣ закони не се изнасилватъ, ще се увѣриме.

Понеже знаеме, че мѣстността създава расата и тя я пригажда за разнитѣ селско-стопански цѣли, то нашето говедо може да се подобри само чрѣзъ разуменъ и строгъ подборъ, като се не изпуска изъ прѣдъ видъ, че то е наклонно да се специализира за работа, при която е потрѣбенъ мускулъ, слѣдователно и за месо. Да ли би трѣбвало да се употрѣби въ случая, като подобритель, французката раса »Шароле« врѣмето и опититѣ, за които държавата не трѣбва да щади, ще покажатъ. Стройността на »Шароле« и климата, гдѣто тази раса се отгледва, даватъ една неизпитана вѣра на успѣхъ.

И у насъ, както и въ Ромжния, Сърбия и Унгария, би трѣбвало да се обзаведе чисто расовъ млѣченъ добитѣкъ, като се третира въпроса само въ отношение: гдѣ, коя раса ще се пригоди.

Продължава.

Отгледване на луцерната (*Medicago Sativa L.*)

История. Отечеството на луцерната е Азия, гдѣто е била отгледвана още въ старо врѣме. За храна на конетѣ тя е цѣнена особено високо отъ персийцитѣ и мидийцитѣ. Прѣзъ врѣме на войната на гърцитѣ съ персийцитѣ—около 470 год. прѣди Рождество Христово — тя е прѣнесена отъ Мидия въ Гърция и е наречена *Medica* или *Media*. Първиятъ и вториятъ въкъ слѣдъ Христа тя е била много разпространена, обаче Аристотель я описва като не добра храна за едриятъ домашенъ добитѣкъ, а на пчелитѣ давала добра паша. Римлянитѣ сж узнали за луцерната много по-късно, нѣщо къмъ края на II въкъ слѣдъ р. Хр. Тѣ сж я цѣнили добрѣ. Колумела казва за луцерната слѣдното: „*Луцерната тори нивата, угоява постапийтъ добитѣкъ, изцѣрява болниятъ и може да изхрани три коня, прѣзъ цѣлата година, отъ единъ уератъ земя*“. Изъ Италия луцерната е прѣнесена, около 1550 година, въ Испания и южна Франция; въ 1565 год. е внесено за първи пѣтъ луцерново сѣме въ Бслгия и Холандия, а въ Германия е внесена около 1573 година. Въ днешнитѣ врѣмена луцерната е въведена почти въ цѣлиятъ свѣтъ. Въ насъ е внесена слѣдъ освобождението, а особено усилено е дѣйствувало за разпространението ѝ министерството на Земледѣлието. Въ Сѣверна България луцерната е по-малко извѣстна и земледѣлцитѣ, поради това, че иматъ още обширни пасища, не я цѣнятъ толкова, колкото въ Южна България. Съ намаляването на меритѣ тази трѣва ще се разпространи твърдѣ бърже у насъ.

Икономическо значение. Луцерната има твърдѣ голѣмо значение, изобщо, за всичкитѣ земледѣлски страни, а най-вече за страни, гдѣто скотовѣдството е еднакво развито, както и земледѣлието. У насъ има голѣми пространства за паша на добитѣка, меритѣ; има пространни ливади, обаче и по еднитѣ и по другитѣ растатъ само диви трѣви: бѣлизма и рѣженица (циганка) и добитѣка ни, а особено пролѣтно врѣме, не е нищо друго освѣнъ единъ скелетъ покритъ съ кожа. Нашитѣ земледѣлци съзнаватъ лошитѣ страни на недоброто хранение на добитѣка; тѣхъ не ги мързи да дадатъ храна на добитѣка си, но понѣкогашъ нѣма такава, а каквато има е толкова долнокачествена, шото половината остава на огризки. Луцерната, като зелена и суха храна, може отлично да подобри качеството

на добитака ни. Тя безъ ерма може да се дава цѣла година на добитѣка и той ще изглежда по-добрѣ, отъ колкото днесъ при ерма и лошо качествено сѣно и паша.

Независимо отъ това, че луцерната може да даде отлична храна за домашниятъ ни добитакъ, тя наторява (усилва) нивата, така че, слѣдъ като се разоре — тя, нѣколко години може да дава 20 и 25⁰/₁₀ повече храна, отъ колкото е давала прѣди сѣидбата на луцерната. Това обстоятелство е особено важно за нашето земледѣлие, защото добитѣка остава торѣтъ по пасищата и нивитѣ нѣма съ какво да се торятъ. Тѣзи добри свойства има луцерната, благодарение, че пуска дълбоко свойтѣ корени и черпи храна отъ долнитѣ пластове на земята, трупа ги на стѣбло, листа, а и на корена, който, като се заоре, обогатява орницата. Вънъ отъ това, по коренитѣ на луцерната, както и по всичкитѣ бобови растения, живѣе единъ микроорганизмъ, който се храни съ свободниятъ отъ въздуха азотъ, а слѣдователно и свързва неорганическия въздушенъ азотъ въ органически, който слѣдъ изгниването на органическото вещество, остава като храна въ почвата и се поглъща отъ коренитѣ на растенията.

Друга една селско-стопанска заслуга, която има луцерната въ земледѣлието, за която не е използвана отъ мнозина е, че тя очиства най-добрѣ нивитѣ отъ най-опаснитѣ бурени: пиреа, трѣстиката, балура, паламидата и пр.

Ботаническо описание. Луцерната спада къмъ пеперудоцвѣтнитѣ растения (*Papilionaceae*), споредъ ботаническата класификация, а споредъ земледѣлската въ отдѣла многогодишни крѣмни трѣви. Ботаническото ѝ научно име е *Medicago Sativa L.* Културната луцерна има силно развити корени, които достигатъ до 10—15 метра на дължина и се спускатъ дълбоко въ почвата. Никое друго земледѣлско растение не прави такава маса корени, както луцерната. Вайске и Вернеръ сж намѣрили, само на 26 см. дълбоко въ почвата слѣдното количество корени изчислени върху единъ хектаръ*):

при 4 годишна луцерна. при 1 г. луц.

Суха стърнишка (безъ вода) и корени	10,810 кгр.	9976 кгр.
Тѣ съдържатъ: азотъ	152 »	214 »
фосфорна киселина	44 »	84 »
кали	41 »	90 »
варъ	220 »	292 »

*) Blomeyer I B. Die cultur der Landw. nutzpflanzen стр. 541.

Стеблото на луцерната достига 1 метръ на височина; *листата* ѝ сж тридѣлни, яйцеобразни, назжбени и се държатъ съ острата страна за дръжката на опашката. *Цвѣтътъ* на луцерната е моравъ и многото цвѣтчета, които стоятъ единъ до други, образуватъ една кичурка, като гроздъ, 2 до 6 см. дългъ. *Плодътъ* е спираловицно навитъ (окоето 2-3 пжти) и обрасналъ съ много мрежести жили; *сѣмето* е дребно жълто, бжбрековидно. Вернеръ е намѣрилъ 392,000 зърна, а други до 500,000 въ единъ килограмъ.

Условия за отгледване на луцерната.

Климатъ. Луцерната вирѣ почти на всѣкждѣ въ умѣренитъ климатъ. У насъ расте отлично.

Почва. Почвата, на която ще се сѣе луцерна трѣбва да бжде прѣди всичко дълбока и суха. Дълбока трѣбва да бжде, защото луцерната пуска своитѣ корени дълбоко въ земнитѣ пластове, отъ гдѣто черпи храната си. Въ мокритѣ почви коренътъ на луцерната гние, затова на такива почви тя не трѣбва да се сѣе. Ако нѣкой стопанинъ има влажни ниви и иска да сѣе крѣмна трѣва, ще направи по-добрѣ да отгледва на тѣхъ дѣтелина, отъ колкото луцерна. Вънъ отъ това, почвата, гдѣто ще се сѣе луцерна, трѣбва да съдържа и варъ. Тамъ, гдѣто расте фасула добръ, ще расте и луцерната. Най-добритѣ почви за това растение сж лекитѣ пѣсьскливо-глинести и глинесто-пѣсьскливитѣ.

Сѣидбообръщение. Луцерната недохожда никогажъ въ сѣидбениятъ планъ, защото тя стои на една и сжица нива години наредъ, понѣкогажъ даже 10—15 год. Затова стопани, които ще сѣятъ луцерна, трѣбва да си опрѣдѣлятъ особена нива за тази цѣль и да я изключатъ отъ сѣидбо-обръщението.

Приготовление на почвата. Нивата, която ще се сѣе съ луцерна, трѣбва да се изоре веднага слѣдъ жътвата на житното растение. До есенята да се изоре още два пжти: единиятъ пжтъ на кръстъ и по-дълбоко, за да се разровка почвата постепенно на дълбочина и да се очисти отъ бурени, а вториятъ пжтъ или по редъ третиятъ пжтъ, да се изоре дълбоко и така да се остави на груби бразди, прѣзъ зимата, които ще се разпадатъ отъ дѣйствието на мразъ. На пролѣтъта къмъ края на мѣсець Мартъ или началото на м-ць Априлъ нивата

да се изоре ситно и плитко, да се завлѣче и да се застѣ. Прѣди да укажеме начина на сѣянето на луцерната, ще споменеме, че свършено слабитѣ ниви, прѣди да се започне приготвянето имъ за сѣидба на луцерна, трѣбва да се наторятъ съ добръ изгниль торъ и то, колкото по-рано, толкова по-добръ. Напр., ако до година ще сѣеме нѣкоя слаба нива съ луцерна, то е добръ да се натори тази година съ изгниль торъ и да се отгледва на нея нѣкаква окопнина, а слѣдъ прибиранieto на окопната посѣвъ, да се приготви за луцерна по начинъ, какъвто указахме по-горѣ.

Слѣдва.

СКОТОВЪДСТВО.

Каракулската или астраханска овца.

По Г. Бѣчваровъ.

Отечеството на каракулската овца е Туркестанъ, около езерото Каракулъ, отъ гдѣто носи и името си. Въ Европа тя е развъдена най-напрѣдъ въ Русия, гдѣто се е аклиматизирала и е извѣстна подъ името »астраханска овца«. Тази овца се отгледва освѣнъ въ Астрахиската губерния още и въ Севастополската, Харковската, Херсонската и пр. На Балканскитъ полуостровъ се отгледва най-вече въ Босна и Херцеговина, а въ България — въ Панагюрскитъ балканъ, гдѣто и до сега Пловдивската постоянна комисия прави окити съ нея. Резултатитѣ, които можихме да видимъ тамъ, показватъ че тази овца има бждаще въ панагюрско, стига частната инициатива да се не обезкуражава отъ началото.

Тази овца принадлежи къмъ тлъстоопашатитѣ овци и достига на височина до 74 см. женскитѣ, а 70 до 80 см. мжжкитѣ екземпляри, съ тѣлесна тежина около 40 кгр. Главата на каракулската овца е дълга съ гърбавъ носъ; ушитѣ ѝ сж дълги, широки и увиснали, а особено несъразмѣрно

дълги сж у агнетата. Кочоветѣ иматъ силни, красиво извити на страни рогове. Овцетѣ сж обикновено безроги. Шията имъ е дълга и дебела, тѣлото е въздълъгнесто и тънко поставено на високи и здрави крака. Най-характеристичната чѣрта у каракулскитѣ овци е опашката, а у агнетата имъ — кожата. Опашката у тѣзи овци е тлѣста, широка и дълга 22 до 27 см. и се отличава по особената си форма: горнята ѣ часть — корена на опашката — е дебела, тлѣста, широка и е раздѣлена, съ една бразда на длъжъ по срѣдата, на двѣ равни половини, които напомнюватъ главниятъ мозъкъ. Долнята часть на опашката е конусообразно истънена и искривена, както латинската буква »S»; тя стои като придатакъ къмъ горнята часть на опашката. Изобщо, опашката е кжса и достига до скакателниятъ съставъ на краката. Когато опашката е по-дълга, отъ колкото скакателниятъ съставъ, е признакъ на не чистокръвностъ; така сжщо, когато е и по-къса.

Агнетата се отличаватъ съ хубавитѣ си кожи, обрастнали съ гжста, кждрава на витки вълна съ красиво-черенъ цвѣтъ и смолистъ блѣсъкъ. Ушитѣ, главата и краката, до колѣнѣтѣ, имъ сж покрити съ черни кжси, коприновидни косми. Този изгледъ и отличителностъ на кожата не се запазватъ чакъ до край. Съ развитието и порастванието на агнето се измѣнява и тя: кждравостъта ѣ постепенно се губи, а заедно съ това и блѣсъка ѣ къмъ края на годината съвършено изгубва първоначалниятъ си изгледъ. Втората година шилетата започватъ да сивѣятъ. По наблюденията на нѣкой стопани, които развѣждатъ тѣзи овци, колкото сж съ по-хубави кожи агнетата, съ врѣме, толкова по-силно сивѣятъ, така щото възрастнитѣ чистокръвни овци изглеждатъ като сиви. Но влакната по главата, ушитѣ, корема, краката до колѣнѣтѣ и опашката у тѣхъ запазватъ за по-дълго врѣме черниятъ и лъскавиятъ си цвѣтъ. А това нѣщо имъ прѣдава единъ своеобразенъ видъ.

Обикновениятъ цвѣтъ на каракулскитѣ овци е черенъ. Много нарѣдко се срѣщатъ червени, руси, червено-черни, сиви и пр. екземпляри. Гжстотата на вълната бива различна; у нѣкой тя е много нѣжна и богата съ вълнестъ мѣхъ, а у други мѣхътъ е оскжденъ, прѣобладаватъ длгитѣ влакна и вълната е груба. У възрастнитѣ овци, вълната не трѣбва да бжде кждрава, а само излека вълнообразна, защото е забѣлзано, че агнета съ хубава кожа, като порастнатъ, иматъ такава именно вълна. Кждрава вълна се допуска само по главата. Изобилниятъ тънакъ мѣхъ сжщо трѣбва да се избѣгва, защото

агнетата отъ такива овци добиватъ неправилни и не трайни кждри. Каракулската овца дава $1\frac{1}{2}$ до $2\frac{1}{2}$ килограма вълна и може да се стриже два пжти въ годината. Вълната имъ е доста ефтина и служи за правене на аби, плѣсть, употребява се така сжщо и за плетене на чорапи. Въ отношение на млѣчността, тази овца дава повече млѣко, отъ колкото обикновената селска овца—по единъ литръ на день.

Отглеждането на каракулскитѣ овци е просто. Опититѣ отъ развъжданieto на чистокръвни каракули и мелезитѣ отъ тѣхъ въ Русия сж показали, че тѣзи овци се аклиматизирватъ и понасятъ добрѣ зимата тамъ и че не се нуждаятъ отъ особени топли помѣщения. Държанието имъ въ много топли кошари (саи) способствува за развитието на кожни болести у тѣхъ. За избѣгването на тия болести овчарницата трѣбва да се държи чисто, да се изрива всѣкогажъ буклука, който се събира тамъ и да се постила всѣкогажъ съ чиста слама. Тѣзи овце сж най-много чувствителни на влагата и затова повече отъ другитѣ страдатъ и неvirѣятъ по низкитѣ и влажни мѣстности. Каракулскитѣ овци не сж никакъ вискателни по отношение на хранението.

Мърлението, както въ племенното стадо, тѣй и въ другитѣ, се захваща къмъ 20-й Октомври и се продължава единъ мѣсець. Слѣтъ това врѣме кочоветѣ се отбиватъ за 2—3 дня и послѣ пакъ се пушатъ на ново за провѣрка и домърлювание.

На единъ кочъ въ племеното стадо се полагатъ 15 овци, а въ общото до 25 такива.

Каракулитѣ, особено тѣхнитѣ мелизи, се развиватъ много скоро.

Дзвизкитѣ обикновенно се допущатъ на мърление прѣзъ есенъта на втората година, и къмъ края на тая година или въ началото на третата даватъ вече първи приплодъ. Но по-добрѣ е ако се змърлюватъ, прѣзъ третата година. Тѣ носятъ, както и другитѣ овци, срѣдно 150 дни и често близнятъ.

Въ врѣме на багнението необходимо е да се държи голѣма чистота въ овчарницата и да се постила съ чиста слама за да се избѣгнатъ простудяванията и разни зарази.

Каракулскитѣ агнета, както се каза по-горѣ, се отличаватъ по своитѣ кожи, които по качеството си нѣматъ съперници. Тѣ сж красиви, трайни и неизмѣняватъ цвѣтътъ си. Кожитѣ съ вълнисти (джго-образни) извитки сж най-доброкачественитѣ. Колкото по-къси сж джгитѣ на извиткитѣ, колкото по-дълги и еднообразни сж самитѣ извитки, толкова по-трайно тѣ запазватъ

формата си и толкова повече се цѣнятъ. Стойността на кожата зависи тоже и отъ голѣмина и гъстотата на вълната, а тъй сжщо много и отъ прѣработванието имъ.

Срѣднитѣ цѣни на караулскитѣ агнешки кожи сж около 20 лева

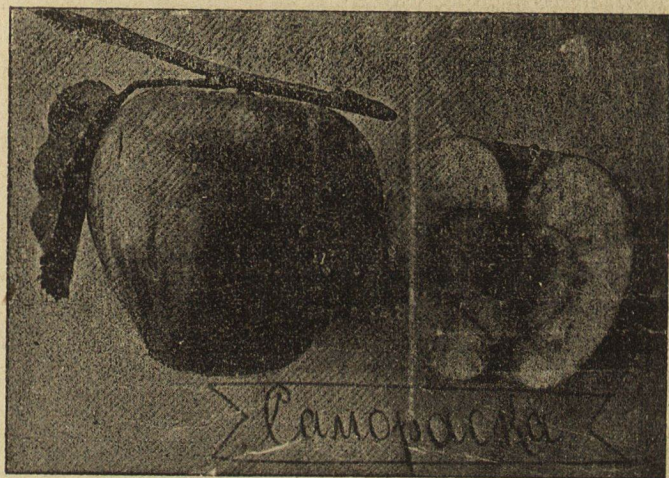
Отъ казаното по горѣ става явно, че караулскитѣ овце се развъждатъ и използватъ най-главно за добро качественитѣ агнешки кожи, които се добиватъ не само при чистокръвното имъ развъждане, нъ и при скръстосванието имъ съ проститѣ мѣстни овци. Приплодитѣ отъ първото още кръстосвание на караулски кочове съ мѣстни овци излизатъ съ много хубави кожи. И нѣма съмнѣние, че колкото повече се отива съ кръстосванието къмъ чистокръвността, толкова повече се подобряватъ и кожата. Нъ ползата отъ кръстосванието не се ограничава само съ това. Развъжданieto въ тази смисълъ е вече доказало, че мелезитѣ отъ кръстосванието на караулски кочове съ проститѣ овци се развиватъ, като се казва вече, много скоро, ставатъ по-едри, добиватъ значително много по-голѣма тежина, т. е. даватъ много повече месо и по качество много по-цѣнно, а тъй сжщо и млѣчността се повдига — прѣимущества, които всѣки може да сжи колко струватъ за нашитѣ стопанства. Благодарение на тия достоинства на караулскитѣ овци, на овцевѣдския конгресъ въ Харковъ прѣзъ 1880 г., по настояванието на професора Зайковича, караулския кочъ е билъ приетъ за подобрителенъ типъ на проститѣ овце въ Ю. Русия.

Овощарство.

Ябълката „Самораска“.

Ябълката »Самораска« е единъ отъ най-добритѣ мѣстни сортове ябълки, която, поради своя красивъ вѣнкашенъ изгледъ и правилна форма на плодътъ, поради неговата трайность и

добъръ вкусъ, си е спечелила добро име и заслужава обширно разпространение. Тя е разпространена още твърдѣ малко въ насъ, обаче днесъ, когато овощаритѣ, особено въ Кюстендилската околия, кждѣто е тя разпространена, като забѣлѣзаха нейнитѣ цѣнни качества, обърнаха сериозно внимание на нея и взеха да я развъждатъ твърдѣ много. Въ насъ най-много я има въ кюстендилско, люлката на българското овощарство. Отъ кждѣ е тя прѣнесена въ България, кога и гдѣ за първи пжтъ е развъдена, не се знае нищо положително. Обаче тукъ, макаръ и рѣдко, отъ нея има доста стари 60 — 70 годишни дървета. Отъ нейното название »Самораска« всѣки би помислилъ, че тя расте сама, т. е. не изисква никакво подпомагане отъ опитната човѣшка ржка — облагородяване, — а подобно на дивитѣ, горски киселици, дава даромъ плодове, обаче

фиг. 14

това не е тъй: тя се облагородява и отгледва също тъй, както и всички други доброкачествени сортове ябълки. Най-добра подложка за нея е дивата киселица. Тя расте скоро и буйно, достига значителна височина и старостъ, отъ което вѣроятно си е спечелила и това название.

Самораската има плодове отъ срѣдна голѣмина съ правилна и продълговата форма, които къмъ чашката сж малко възтѣсни — обърнатъ прѣсеченъ конусъ. Чашка слабо вдлѣбната, полуотворена съ слабо зеленикѣвъ мѣхъ. Опащна вдлѣбнатина гладка, срѣдно дълбока, правилна и съ зелено-кафѣвъ мжхъ

покрита. Опашка кжса, тънка и дървесна, вслѣдствие на това тя се задържа на дървото и не пада толкова много отъ вѣтрѣтъ. Кора гладка, тънка нѣжна и мазна. Основната ѝ боя е розова и почти цѣлата кърмино-нашарена, съ рѣдки тукъ-тамъ жълтеникави петна. Тази боя ѝ придава доста добъръ изгледъ и я прави приятна за окото. Сѣменната кутийка е полуотворена и отъ сръдня голѣмина. Сѣмена едри съ свѣтло-кафявъ цвѣтъ и биватъ правилно заострени; оставени на въздухъ дълго врѣме запазватъ този си цвѣтъ. Месото, най-важното на всѣки единъ плодъ, е бѣло, набито, сочно ароматично, твърдѣ сладко съ виненъ вкусъ. Фиг. 14 ни прѣдставлява тази ябълка два пжти намалена, отъ единъ нейнъ сръденъ плодъ.

Тази ябълка е зименъ сортъ. Плодътъ ѝ узрѣва и се бере прѣзъ мѣсець Октомврий, но пълна зрѣлостъ добива слѣдъ като прѣлежи извѣстно врѣме и тогава става годна за ядене — обикновено прѣзъ Декемврий е вече годна за употрѣбление. Тѣй като месото ѝ е твърдѣ стегнато, то тя може да трае доста дълго врѣме и изтърпя далеченъ транспортъ, безъ да се поврѣди, а това ѝ качество я държи въ редътъ на първокачественитѣ сортове ябълки. Тя е сортъ за търговия, понеже издържа далеченъ транспортъ и има добра гледка за окото и е твърдѣ вкусна, заради които си качества се търси доста много отъ търговцитѣ.

Тази ябълка има здраво, стегнато и набито дърво. Расте твърдѣ скоро, буйно и достига значителна височина. Расте въ сръдня и висока форма. Нейната корона се отличава отъ естественната и свойственна на яблковитѣ дървета, които растатъ по-вече чашовидно, когато самораската има корона конусообразна даже и перамидална. До като още дървото е младо има прибрана конусообразна корона, но съ застаряването се малко разширяватъ, но пакъ прибрано, и не разлегнато, както при другитѣ. Клоноветѣ въ короната сж на гжсто и прибрани на вѣтрѣ. Листата и сж продълговати, по-вечето овални съ зелено-пепелявъ цвѣтъ и назжбени. Цвѣтове обикновенни и се развива почти едноврѣменно съ другитѣ сортове ябълки. Живѣе доста дълго врѣме и, както казахъ, въ кюстендилско има 60—70 год. дървета, които и сега сж здрави.

Самораската е распространена изъ селата на кюстендилската околия и овощаритѣ сж доволни отъ нея. Плодоношение има сръдно и ражда почти прѣзъ година. Едно отъ сръдня възраст 50 годишно дърво дава около 400—500 кгр. ябълки, а даже и повече. 100-тѣхъ кгр. се продаватъ отъ 18—25 лв.

Отъ всичко до тукъ казано може да се заключи, че самораската е сортъ отъ първо качество, затова заслужава да се распространи между овощаритѣ въ България. Подобно на ябълковитѣ дървета тя обича почва дълбока и малко влажна.

Цони Анчевъ.

Пчеларство.

Кражбата при пчелитѣ.

Пчелитѣ, тия дребни насѣкоми, които съ своя задруженъ и разумно нареденъ животъ, съ своето пословично трудолюбие сж идеала на всѣки чловѣкъ и тѣ не сж лишени отъ този грозенъ порокъ—кражбата или хайдутлука. И между тѣхъ често пѣти отъ него измиратъ хиляди животни, а нѣкога унищожаватъ цѣли сѣмейства. По природа пчелата никога не обича хайдутлука и по никакъвъ начинъ тя се не рѣшава на кражба до тогава, до като има на полето цвѣтове пълни съ нектаръ, нейната най-любима храна. За нея е много добро да обиколи 50 — 60 цвѣта, до гдѣто напѣяни гушката си съ медъ, отколкото да се рѣши на този убийственъ порокъ. Обаче щомъ храната въ кошартъ имъ се свърши, гладтъ ги принуждава да прибѣгнатъ и къмъ кражба. Отъ друга страна това насѣкомо съ особена жадность тича на захарнитѣ и сладки течности. Нейното остро обоняние ѝ твърдѣ много спомага за това, за да може отдалеко да подуши кждѣ има медъ или захаръ и съ жадность се нахвърлюва на него. Тя най-много обича нектартъ отъ цвѣтоветѣ, но нѣма ли паша по полето, нѣма ли цвѣтове, то тогава стига само да подуши кждѣ има медъ или нѣкаква сладнина съ рискъ на животътъ си отива върху него за да го бере.

Ако нѣкакъ, било отъ невнимание или по другъ начинъ, разпилѣемъ въ нѣкой кошаръ малко медъ той бързо размирисва и щомъ пчелитѣ изъ съсѣднитѣ кошари го подушатъ, една-двѣ се вмѣкватъ прѣдпазливо вжтрѣ и ако успѣятъ да

влѣзнатъ, като видятъ, че ступанкитѣ сж слаби и не могатъ да се бранятъ, наgrabватъ се съ медъ и бързо излизатъ. Като се завърнатъ въ своя кошаръ съобщаватъ това на другаркитѣ си, които ги послѣдватъ и нападатъ на този кошаръ и го ограбватъ. Това ограбване по разбойнически начинъ отъ пчелитѣ се нарича кражба.

Всѣкога, когато пчелитѣ работятъ, си иматъ при входа стражарки, които да пазятъ, но ако роятъ е слабъ той не може да противостои на крадцитѣ, затова именно най-вече страдатъ отъ кражба слабитѣ роеве, които нѣматъ достатъчно, които да ходятъ на работа, да гледатъ малкитѣ и пазятъ входътъ на кошарътъ. Още по-вече страдатъ и тия, кошарътъ на които има много отвори, та стражаркитѣ, макаръ и много, не могатъ да успѣятъ да запазатъ отъ всички страни. Роеве, които сж силни и иматъ достатъчно пило и пчели, не могатъ да се нападнатъ никога отъ крадци. Най-много кражбата се появява пролѣтъ, когато нѣма храна или есенъ слѣдъ свършването на пашата. Въ силната беридба пчелата никога не отива да краде, до като на полето намира прѣкрасна храна, която събира весело съ пѣсни.

Че има кражба у пчелитѣ се познава много лесно. Видиме ли, че прѣдъ прѣлката има много избити пчели; че прѣдъ прѣлката по дѣската, по земята се дърпатъ и борятъ много и ожесточено, а въ кошарътъ се издава едно постоянно особено бучение, което произлиза отъ разтревожването на пчелитѣ, то съ пълна увѣренность можемъ да кажемъ, че тука има кражба и трѣбва веднага да се захванемъ за нейното прѣкрятяване. При появяването на кражбата трѣбва да се погледне много сериозно и се прѣбърза съ прѣкрятяването, защото често пжти не само, че ще се оничтожи въ кжсо врѣме нападнатия кошаръ, но ще пострада и цѣлия ни пчелинъ, тѣй като щомъ пчелитѣ-крадци днесъ ограбятъ единъ кошаръ, утрѣ ще нападнатъ на други, трети и т. н.

Какъ трѣбва да се прѣкрати сега кражбата. Прѣди всичко пчеларътъ трѣбва да пази да се не появи тя, което става много лесно, като държи винаги пчелитѣ си въ порядъкъ. Когато ги храни, то трѣбва да имъ дава храната вечеръ и утринъ да я вдига, при това да пази да се не разлива медъ или други сладки нѣща въвъ и прѣдъ кошаритѣ, миризмата на които скоро би прѣдизвикала кражба. Да не държи слаби роеве и да не остава много широкъ входъ на слабитѣ и срѣдни роеве. Спазва ли се това, не ще има и кражба.

Щомъ забѣлѣжимъ, че има кражба, трѣбва веднага да стѣснимъ входоветѣ на всичкитѣ кошари въ пчелинѣтъ си. Това става съ цѣль за да стане входѣтъ по-малѣкъ и да могатъ да го пазятъ ступанкитѣ.

Слѣдъ това се взема студена вода и съ една метла се напрѣсква прѣдъ нападнатия кошаръ и дѣската му. Напрѣскването трѣбва да стане, ако не съ метла съ трѣва, потопена въ вода.

Да се накоси зелена трѣва и се нахвърля прѣдъ сѣщия кошаръ по земята и дѣската му, и се нарѣси и тя тоже съ вода. Щомъ се направатъ тия нѣща кражбата лесно ще се прѣкрати.

Въ случай, че е силно развита и това не спомогне, то вечерѣта нападнатия кошаръ се внесе въ нѣкой зимникъ на тъмно, и слѣдъ единъ день се изнася пакъ на открито. Веднажъ кражбата прѣкратена, входоветѣ на кошаритѣ се пакъ отварятъ.

Цони Анчевъ.

Птицевѣдство.

Болести по домашнитѣ птици.

Диария и дизентерия.

Причини и разпознаване. Симптомитѣ, по които се познава тази болестъ, не се заключаватъ само по честото ходение на кокошкитѣ по вѣнъ, а и по промѣнената натура на курешкитѣ: тѣ сж по-рѣдки, отъ колкото на здравитѣ кокошки, иматъ друга боя, приличатъ на бѣлтѣкъ, защото сж размѣсени съ слизъ и меришатъ отвратително. Причинитѣ за тази болестъ сж състоятъ въ рѣзката промѣна на храната, а особено ако се дава на кокошкитѣ мокра — плѣсенясала или загнила или мжно смилана храна.

Цѣрение. Първата работа на птицевъда, която прѣдстой да прѣдприеме въ курника си е да отстрани причинитѣ на заболяването, като даде на заболѣлитѣ кокошки по една чаена лажица дървено масло. За храна да се употреби въ врѣме на заболѣването сваренъ оризъ или отпадки отъ оризовитѣ фабрики (счупенъ оризъ).

Дизентерията не е нищо друго, освѣтнъ диария въ по-остра форма. Изверженията на птицата въ такъвъ случай (дизентерия) сж размѣсени много или малко съ кръвъ.

Катаръ или обикновена простуда.

Причини. Влажнитѣ или студени источни или сѣверни вѣтрове, курницитѣ гдѣто има силно течение на въздуха, гдѣто спатъ много кокошки, а нѣматъ редовна вентилация сж причина за обикновенната простуда на птицитѣ. Когато птицата е заболела отъ катаръ, то отъ носовитѣ ѝ дупки тече една течность, отначало бѣла, а по-послѣ се згжстява. Когато болестъта вече обладае птицата, очитѣ на послѣдната се прѣмрежаватъ и общиятъ ѝ изгледъ е грухналъ.

Когато болната птица се забѣлѣжи наскоро, то ѝ се помага, като се варятъ трици, като двѣ шепа и се поставятъ въ паница, надъ която се поставя болната птица и се захлюпва съ кринче, или каквото и да било, стига паритѣ да не излѣзватъ вѣнъ отъ захлюпеното мѣсто. Слѣдъ като стои птицата така захлюпена, около 1 часъ, слѣдъ това се отхлюпва и ѝ се дава да кълве, колкото може отъ запаренитѣ трици. Разбира се, че всичко това се върши въ мѣсто, гдѣто птицата нѣма да се подхвърли на повторна простуда. При по-тежки случай отъ простинка, особено щомъ очитѣ на птицата се замрѣжатъ вече, то цѣрението ѝ става така: въ врѣла вода се пуска чай отъ лай-лай кучка. Слѣдъ като истине водата до 35—37° С. се топи главата на кокошката, въ нея — прави ѝ се баня, като прѣдварително се захлюпи птицата около 1 часъ подъ горещи трици, както казахме по-горѣ.

Кокоша слѣпота.

Кокошата слѣпота може да бжде причинена отъ механическа поврѣда: ударъ, кълване и пр. но по често се случаватъ заболяване на мозака и нервностъ. Тази болестъ има голѣмо сходство съ кучешката очна болестъ »*Choea*»

Цѣрене. Да се промиватъ очитѣ съ борова вода. Въ таква случаи да се иска лѣкарска помощъ.

Гоене на гжскитѣ.

Методата, какво че гжскитѣ, когато ще се угояватъ, трѣбва да се затварятъ въ тѣсно помѣщение или пѣкъ, че трѣбва да се недвижатъ абсолютно никакъ, поради което мнозина имъ заковаватъ краката за дюшемето на курника, е непрактична метода. Напротивъ, най-новитѣ опити въ това отношение сж показали, какво че е по добръ да се опрѣдѣли едно по-голѣмо мѣсто за ходене на гжскитѣ, които ще се угояватъ. Отъ най-напрѣдъ гжскитѣ да се хранятъ съ нарѣзани моркови, по-нататкъ да имъ се даватъ сварени картофи въ видъ на гжста каша и сваренъ грахъ, когато е още топълъ. Последниятъ се разпрѣсква по земята, отъ гдѣто гжскитѣ сами да си го намиратъ. Слѣдъ 8 дена да имъ се даватъ сваренъ, но изиналъ грахъ, който се сипва въ една копаня, която никогажъ да не остава праздна. Четири дена, слѣдъ като се хранятъ съ грахъ, по указаниятъ начинъ, се дава ячемена ерма, размѣсена съ сварени картофи. Съ такава храна се хранятъ 8 до 9 дена, а слѣдъ това се дава на гжскитѣ само грахъ, който се насипва въ водата, отъ която пиятъ гжскитѣ, така че грахътъ да набѣбне и въ такова състояние да го ядатъ птицитѣ. По този начинъ хранени гжскитѣ, освѣнъ че се угояватъ добръ, но и мастъта имъ (стопена) има изгледъ като най-доброто кравешко масло, а месото е много вкусно. Перата отъ така угоени гжски сж едни отъ най-добритѣ.

Отъ гоението на гжскитѣ може да иматъ добра печала особено нашитѣ птицевѣдци, защото могатъ да продаватъ гжшата масъ на еврейтѣ, които не употрѣбаватъ свинската.

Скубане на гжскитѣ.

Когато перата на гжската или на каквато птица и да било, не сж добръ развити, тѣ не само че нѣма да бждатъ доброкачествени, но и за гжската това е едно цѣло истезание, което дѣйствува злѣ и върху здравieto на гжската. Обикновено младитѣ гжски се скубятъ 3 пжти прѣзъ лѣтото и се

получава 50—80 грама пера отъ една гжска, които струватъ около 50 ст. Гжскитѣ не бива да се скубятъ отъ Октомври до мѣсець Мартъ, а особено онѣзи, които ще се гоятъ, защото всѣки 12 грама пера намаляватъ около 1 килограмъ месо и масъ.

Птицевѣдната изложба въ Бѣлградъ.

Неще бжде безинтересно да запознаеме читателитѣ си съ сръбската птицевѣдна изложба, която се откри на 30 Октомврий т. г. и която бѣ посѣтена отъ българскитѣ агрономи, както това съобщихме въ миналитѣ брой. Оскѣдността на мѣсто въ списанието не ни позволява да опишемъ подробно казаната, хубаво наредена, изложба, но затова тѣкътъ ще изтъкнеме най-важнитѣ моменти, които ще можемъ да използваме за нашето расово птицевѣдство, особено сега, когато у насъ птицевѣдцитѣ се интересуватъ най-много за подобрѣнието на птицевѣдното ни дѣло, съ чисто расовъ материятъ И въ Сърбия, както и у насъ, даватъ повече значение на чуждестранитѣ раси, отъ колкото на домашнитѣ, затова бѣха прѣдставени повече такива!

Отъ слѣдната таблица се вижда ясно какво участие сж взели разнитѣ раси въ изложбата:

I. Кокошки:

	мѣста
1. Мѣстни кокошки . . .	75
2. Американски кокошки . . .	9
3. Босненски	2
4. Брама	5
5. Борци	5
6. Голошійки	1
7. Лангшанки	45
8. Ла - Флешъ	1
9. Кохинхина	6
10. Креве - кюръ	2
11. Мехелнки	37
12. Минорки	9
13. Орпингтонъ	45
14. Плимутъ - рокъ	48
15. Свилопери	3
16. Италиански:	
а) бѣли	37
б) яребичеви	16
в) черни	6
г) други бои	1
а. всичко	60

II. Патици:

1. Домашни	23
2. Индийски	1
3. Пегингски	54
4. Руански	6
5. Мелези	2

III. Гжски:

1. Домашни	32
2. Емдемски	23
3. Померански	3
4. Италиански	9
5. Тулузки	1
6. Мелези	3

IV. Пуѣки:

1. Бѣли	16
2. Бронзови	12
3. Сиви	10
4. Черни	28
5, Шарени	8

17. Хамбургски	1	}}	V. Гжлаби:	
18. Худански	2		1. Разни раси	50
19. Мелези	83			

Много ангажирани мѣста не бѣха попълнени, но пакъ приведенитѣ цифри за расовото участие въ изложбата все може да ни даде ясенъ прѣгледъ въ отношение: съ коя раса народа ще си служи при подобреніето на домашнитѣ си птици, било чрѣзъ кръстосвание, било чрѣзъ чисторасово отгледване. Сърбитѣ се стремятъ, както се забѣлѣжи отъ изложбата, да подобрятъ своето птицевѣдство съ лангшански, орпингтонски, плимутъ - рокъ, мехелински и италиянски, но конгреса имъ, както ще спомѣнеме, отхвърли италиянската раса, като не добръ подобрителенъ материалъ, а за лангшанскитѣ неказаха нищо лошо, но и нищо добро.

Като стопанска раса патици и тамъ стремежа е, както и у насъ, да се развѣждатъ пекингскитѣ, но вижда се, че въ Сърбія я прѣдпочитатъ повече зи перата, защото и гжскитѣ имъ: мѣстни и чуждерасови, сж повече бѣли. Отъ това що бѣ изложено личи, че за стопанска раса гжски искатъ да заведатъ емдемскитѣ.

Като расови подобрители на пуйкитѣ сж избрали американската бронзова.

На гжлабитѣ и въ Сърбія неотдаватъ значение, както и у насъ. Макаръ, че на брой сж завзети много мѣста (50), но тѣ сж повече на стопани ученици, лѣкари и кафедржй, отъ което личи, че масата ги не цѣни.

Ние ще дадеме въ резюме разискванията на птицевѣдната конференция на сръбскитѣ птицевѣдци, като ще съобщиме на кратко и цѣлитѣ, за които болшинството ги одобряваше.

Референтитѣ, както и участвуващитѣ въ дебатираніето лица се установи, какво че най-добра раса, съ която може да се подобри домашната сръбска кокошка е плимутъ - рока, въ чисторасово състояние, или ако се скръстосва съ мѣстни кокошки. Забѣлѣзвали, че кокошки (домашни) съ яребичева перушина носятъ много яйца. И такива кокошки крастосъни съ плимутъ - рока ще дадели добри резултати. Противъ италиянскитѣ се искааха всичкитѣ референти*), защото абсолютно немогла да оправдае довѣрието, което ѝ сж давали и отъ години врѣме нейнитѣ опити сж показали противорѣчивъ резултатъ за сръбското птицевѣдство.

На сжщото мнѣние е най-добриятъ французки птицевѣдец *Louis Brechemin***), който казва, че «италиянскитѣ кокошки сж сжщо добри носачки, но тѣ изтровиха толкова птицевѣдни дворове отъ дифтеритъ, што е невъзможно да ги употребиме за подобръние». Той ималъ голѣма вѣра въ испанскитѣ кокошки и пр.

Сръбскитѣ референти необърнаха внимание върху една раса, която взимаше голѣмо участие въ изложбата, а именно Лангшана. За нея даде добри отзиви само Г-нъ Палендашевичъ. Лагшанката, а особенно голо-

*) Освѣнъ Г-нъ Живановичъ, инспекторъ, който казваше че италиянската е добра като подобрителка, обаче приведенитѣ примѣри го заставиха да напусне засѣданието.

**) *L' Agriculture nouvelle* 1906 год. бр. 773.

краката, е създадала, чрезъ примесъ на кръвта ѝ, много добри и прочути раси, а сърбитѣ я даже незачетоха. Наистина, че за рефератитѣ по птицевѣдството, референтитѣ располагаха съ твърдѣ малко врѣме, но участието, съ което конкурираше тази раса въ изложбата, е очебиющо. Не само чисторасовитѣ екземпляри превосходствуваха въ изложбата, но и мелезитѣ, както и много кокошки въ отдѣла «мѣстни имаха кръвъ атъ лангшана. Сърбитѣ, обаче, не сж направили този грѣхъ, който направиха нашитѣ учени птицевѣдци, които изхвърлиха лангшана, като подобрителъ на мѣстното птицевѣдство. Наистина, че лангшана има единъ кусуръ*), но той е частиченъ и не е по-голѣмъ отъ многото кусури на италиянската.

Сърбскитѣ референти намѣриха, че за месо, трѣбва да се прѣпоръча на селенитѣ и птицевѣдцитѣ, да взиматъ мехелнската кокошка. Изобщо и въ Сърбия, както и у насъ домашнитѣ птици сж поставени съвършено при неблагоприятни условия. Правеше се апелъ да се държатъ по-чести сказки по храненето и строенето на хигиенически курници.

Лозарство.

Болести и неприятели на лозата и борба съ тѣхъ.

Продължение отъ бр. 2.

2-о) Поврѣди на лозата отъ атмосферни влияния.

Мразове пролѣтни, есени, зимни, поврѣди и разни средства за припазване, градъ и пр

Неоспоримо е, че отъ всичкитѣ растения лозата е най-делекатна и чувствителна на атмосфернитѣ влияния, отколкото всички други културни растения.

Отъ пролѣтъ до есенъ тя има нужда отъ една силна и покровителна ржка, която да смѣгчава атмосфернитѣ елементи, да запазва нейнитѣ очи или лѣтораста и нейнитѣ цвѣтове, отъ изрѣсяването и изобилно да позволява проникването на слънчевитѣ лъчи въ кютука.

*) Ще се повърнеме специално за лангшана въ други брой.

Отъ многобройнитѣ поврѣди, които лозата може да получи отъ атмосферното влияние, ний за сега ще се запознаемъ съ най-главнитѣ, а въ сѣщото врѣме и най-опаснитѣ, а именно съ *мразоветѣ*. Тѣ биватъ: *пролѣтни*, *есени* и *зимни*.

а) Пролѣтнитѣ мразове (слана) и тѣхнитѣ причини.

За лозаря пролѣтнитѣ мразове сж едно зло, което прѣвсходствува всички други, защото всѣки 3 или 4 години реколтата се унищожава поне веднажъ отъ тѣхъ. Ние казваме, че мразътъ (пролѣтния) е най-опасенъ, защото е първия и най-често сполита лозята.

Впрочемъ, да ли ние сме обезоржжени противъ мразътъ? — Не. Азъ мисля и вѣрвамъ, че противъ този немилостивъ бичъ ний можемъ доста добръ да се защитаваме, но за това е важно добръ да се познаватъ явленията.

Пролѣтнитѣ кжсни мразове се манифестиратъ въ форми: *бѣли мразове* (слана), а именно когато термометъра показва отъ 0—3°; *черенъ мразъ* (слана съ ледъ), когато термометъра слиза на 3° подъ нулата (гл. в. «Земя» бр. 1 и 3).

Пролѣтнитѣ мразове (слани) се дължатъ на двѣ главни причини: *испарението* и *лжчитѣ* (заритѣ).

1-во. Испарението. Ако ископаемъ единъ кладенецъ, то на единъ или два метра надъ извора ще намѣримъ влага. Тази влага не е нищо друго освѣнъ водата, която на основание капилярността бавно се е искачила, даже и прѣзъ скали.

Водата която се е набрала прѣзъ зимата въ почвата и подпочвата, на основание капилярността, се искачва прѣзъ пролѣтътъ на повърхността и се испарява въ атмосферата. Лѣтното копание запира това искачване (гл. «Земледѣлчески прѣгледъ бр. 2), понеже то посредствомъ раздробяването на почвата унищожава капилярността. Имено тамъ е една отъ главнитѣ причини за охлаждяването на почвата, защото, както се знае, всѣко испарение произвежда спадане на температурата, което по-нѣкога достига до замръзване*).

Това показва, че испарението е една главна причина за спадане на температурата.

Не е само почвата която испарява; сѣщото явление ще

*) На това основание именно отъ незапаметена врѣмена въ Индия, когато искатъ да си добиятъ ледъ, вечеръ, връзъ една сламена постелка (която е едно изолирующе тѣло), поставятъ въ дървенъ съдъ тънъкъ пластъ вода и при пукването на зората тя, чрѣзъ испарението, се смръзва.

го намѣримъ и въ *растенията*, познато подъ името *транспирация*. Сокътъ въ растенията е най-богатъ на вода. Тази вода не стои въ листитѣ, тя се испарява въ атмосферата. Така именно растенията се охлаждаатъ на равно съ почвата и тѣ сжщо приготвятъ пхтя на мразътъ.

2-ро. Зарятъ (лжчатъ) е единъ природенъ законъ, чрѣзъ който тѣлата едноружно си испусчатъ топлината чакъ до тогава, до като помежду имъ има калорифическо равновесие.

Когато нощитѣ сж ясни и когато нѣма никакъвъ облакъ, почвата, листитѣ, лѣтораслитѣ и всичкитѣ зелени части на растенията испусчатъ топлината си (която прѣзъ деня сж биле спечелени въ форма на колорически лжчи) въ пространството и се охлаждаатъ въ пропорция на испускателната си сила. Въ испускането на собствената си топлина, тѣлата започватъ прогресивно да истиватъ и снижаването на температурата дохожда до тамъ, щото чрѣзъ испарението се сгжстява влагата на повърхността имъ. Това първо явление произвежда *росата*. Ако охлаждаването на тѣзи тѣла още се покачи, то росата, която ги е покривала, се смразява и дава *сланата*.

При това достатъчно е, когато температурата на почвата и на растенията падне до 0^0 , врѣзъ основание на този физически законъ, който изисква, че всѣко студено тѣло привлича влага и се насища. Имено тази влага, която, както видѣхме, се прѣобръща на кристали, които покриватъ пжикитѣ съ единъ по-дебелъ или по-слабъ пластъ (слана).

Второстепени фактори.

Второстепени за мразътъ фактори сж три: *1-во гжстотата на студения въздухъ; 2-ро разсѣйването на студения въздухъ; 3-то кристалността на студения въздухъ.*

1-во. Гжстотата на студения въздухъ.

Какъ става, че по-високитѣ мѣста не мрѣзне или твърдѣ малко, когато въ нискитѣ—измрѣзванията сж $\frac{3}{4}$ по чести?

Резонътъ е въ гжстотата на въздухътъ. На основание на тази гжстота, топлия въздухъ се искачва, а студения — слиза.

Споредъ този законъ, съ настѣпването на нощта, охладения въздухъ отъ вечерната хладина се настила на вълни отъ високитѣ къмъ нискитѣ мѣста, тѣй-както правятъ поройтѣ.

Glaisher е направилъ слѣдующия опитъ той поставилъ

термометъра на различни височини надъ една ливада и получилъ слѣдната температура:

На 2 метра	. . .	1'7 ⁰
« 1'30 «	. . .	1'9 ⁰
« 0'70 «	. . .	2'1 ⁰
« 0'30 »	. . .	2'6 ⁰
« 0'10 «	. . .	8'2 ⁰

на равнището на трѣвата . . . 11'7⁰

Разликата въ равнищата отъ 2 метра е очевидна отговоряща на 10⁰.

2-ро. Разсѣйването на студътъ, кристалността му и прѣдвиждането на мразя.

Единъ живъ плетъ, една дѣтелина, една рѣжъ, които забикалятъ едно лозе, могатъ да го измразятъ. Едно блато, едно езеро произвеждатъ сжщото дѣйствие. Защо? Защото тѣ сж магазини на влагата и които произвеждатъ едно значително испарение и като слѣдствие единъ по-силенъ или по-слабъ мразъ. Този мразъ вслѣдствие на своята гжстота не се разсѣйва на височина, но на широчина; той образува ледни пластове по-малко или по-вече широки и често вѣтъра ги разнася на около.

Забѣлѣзано е, че всѣка година отъ 28 априлъ до 7 май периодически се произвежда едно чувствително охлаждане, не само въ умѣрения поясъ, но върху всичката повърхность на земното кжло. Това дѣйствие испървомъ се е отдавало на топението на сѣвернитѣ ледове, но това не е вѣрно. По-късно ученитѣ сж открили една атмосферна причина. Тѣни казватъ, че въ дѣйствителность между 28 априлъ и 7 май земята прѣминава върху своята еклиптика единъ астериоденъ прѣстенъ пълненъ съ малки планети, на брой 200, които между земята и слънцето образуватъ едно вѣтрило (écran) и прѣсичатъ топлината.

Имено въ Франция прѣзъ 1897 г. на 28, 29 и 30 априлъ, падна, като пожаръ, мразъ на френскитѣ лозя, което нѣщо обърна вниманието на ученитѣ лозари по-обстоятелствено да изучатъ това зло. Между всички първо мѣсто заема Худай. Прѣзъ 1903 год. сжщо общъ мразъ се е повторилъ на френскитѣ лозя.

Араго, Пьотитъ, Ерманъ и много други учени сж обѣснили, че събирането на това астеройдно течение съ еклиптиката произвеждатъ едно значително отслабване на колорическитѣ

лжчи и докарва едно общо спадане на температурата. Сжщото явление въ противна смисълъ се прѣдава на 29, 30 и 31 септемврий. Вѣтрилото не дѣйствува по-вече върху слънчевитѣ лжчи, които въ това врѣме много сж изгубили отъ тѣхната сила, разбира се върху земната топлина, които парализиратъ разсѣиването.

Отношението на тѣзи двѣ явления е такова, че когато астеройдитѣ прѣзъ априлъ сж въ закъснение, тѣзи прѣзъ септемврий сж тоже. Колкото се отнася за луната (мѣсеца) можемъ да кажемъ, че тя нѣма никакво влияние върху мразоветѣ, тя въ това отношение не е освѣнъ единъ простъ зритель, напротивъ когато тя е ясно-свѣтла благоприятствува на разсѣиването, чрѣзъ яснотата на нощитѣ.

Худай, человекъ съ голѣма компетентность, ето какво казва за прѣдвиждането на мраза: условията на атмосферата, въ надвечерието на вечерята даватъ, нѣкой указания. «Пролѣтнитѣ мразове често сж прѣдшествувани чрѣзъ прѣдварителното расположение на сѣверния вѣтъръ. Бързото спадане на температурата, кждѣ послѣдния часъ на деня, отслабването на хигрометрическото състояние, прозрачността на небето, отслабването силата на вѣтъра, сж главнитѣ характери, които могатъ да прѣдскажатъ, въ надвечерието на пролѣтта, мразъ (слана).

Влиянето на мразоветѣ (сланитѣ).

Когато разгледаме единъ лозовъ измръзналъ (попаренъ, усланенъ) лѣторасъ, ний въ дѣйствителность ще кажемъ, че е опърленъ отъ огнь или пѣкъ опраженъ.

Да ли това изгаране е отъ дѣйствието на слънчевитѣ лжчи? Да обяснимъ:

Подъ дѣйствието на различнитѣ причини, които изброихме, зеленитѣ охладени лѣторасли привличатъ влагата отъ въздухътъ, която се сгъстява върху тѣхъ и ги покрива съ единъ леденъ кожухъ.

Когато подъ микроскопа се разгледа едно парче отъ растение, въ замръзнало състояние, ще се констатира, че ледоветѣ не се намиратъ въ клеткитѣ но въ прѣходния каналъ или между клеточното пространство Sachs обяснява по слѣдующия начинъ послѣдующитѣ фази на мраза на едно растение: подъ влиянието на мраза съдържаемостъта на клеткитѣ се охлажда, мембраната сподѣля сжщата участъ, нейната нап-

рава се измѣнява и допуща филтрирането на между клеточния сокъ, който дохожда да покрие външно всичкитѣ части на мембраната и се смразява. Въ продължение на извѣстно врѣме една по-голѣма или по-малка частъ отъ съдържащата се въ клетката вода дохожда да се настани на външната страна на мембраната въ състояние на ледъ, тогава жизнеността (виталитета) на клетката тъка е намалена и вѣроятно е, че ако студътъ се прѣкаля, живата материя умира.

Ако слънцето прѣзъ първитѣ часове отъ денятъ не се яви, то листа и ластара се бавно размразяватъ, подъ дѣйствието на окръжаващата топлина и сжщо подъ тази—на сока, която имъ донася вътрѣшната почвена топлина, напълва клеткитѣ при условие да се изпразватъ, макаръ че е имало страдание, но нѣма дезорганизация на тканитѣ.

Но ако напротивъ върху покрититѣ ледени лѣторасли слънцето се яви рано, то чрѣзъ рѣзкото произведено размразяване, настава причина за смъртъ. Подъ влиянето на слънчевитѣ лжчи ледътъ, който покрива всичкитѣ зелени части, твърѣ скоро се растапя и се произвежда едно бързо и значително испарение, като се знае и както видѣхме, че испарението поглѣща студъ, пропорционално на своето изобилие и бързостъ.

Зимѣ, намокрете ржката си, тя ще се охлади по-малко, защото испарението ще бжде по-бавно, лѣтѣ вий испытвате единъ по-чувствителенъ студъ, защото то е по-бързо и (испарението) и ако употребите етеръ, то ржката ви се вкоченява (смръзва), защото испарението е медлено. Впрочемъ, слънцето като ускорява испарението прѣдизвиква единъ новъ студъ, който, прибавенъ къмъ първия, ускорява дезорганизацията на лѣтораслитѣ.

Отъ друга страна клеткитѣ бърже се изпразватъ и свиватъ въ пропорция на размразяваната скоростъ, тогава сокътъ не достига на врѣме да подпълни празнотата, нѣма рекюперация (приемане на ново изгубеното) и органиитѣ истощени отъ страданието и отсжствие на растителенъ сокъ повѣхватъ.

Особности на мраза.

Въ своитѣ дѣйствия мразътъ е пълненъ съ особности и капризи: днесъ височинитѣ измръзватъ, утрѣ долинитѣ или обратното. Лозето на моя съседъ е закачено отъ мраза, мойто — не е. Въ едно и сжщо лозе, едни лози закачени, други никакъ, трети сжщо никакъ, а пкъ на други день: лоза измръзнала, друга—здрава. Но това сж очевидни противоречия,

защото мразътъ е едно физическо явление, което се подчинява на закони; нѣма дѣйствия безъ причини.

Да се опитаме да смѣкнемъ булото, което ни криятъ особеноститѣ на мразътъ, за да можеме да се запазваме.

Въ 1897 год., прѣзъ прѣбиването ми въ Франция, отъ 11—14 май, падна общъ мразъ и това даде поводъ на респективното френско министерство да назначи комисия отъ вѣщи лица, които да произведътъ анкета. Всичко това, основайки се на науката, е освѣтило въпроса.

Тѣ сж констатирани, че *тѣснитѣ* долини (рѣтлини) сж повече пострадали отъ *широкитѣ*, защото въ първитѣ вѣтрътъ е духълъ съ по-голяма сила и че злото въ равнинитѣ е било по-големо отколкото по-височинитѣ, сжщо и при наклоноститѣ изложени на истокъ отколкото на западъ.

Тѣзи анкети сж дали още мѣсто на четири поучителни забѣлѣжки:

1-во. Физическото естество на почвата и подпочвата: по лесно става измръзване въ влажнитѣ почви, отъ колкото въ другитѣ.

2-ро. Състоянието на културата: растения, които сж на почва съ трѣва и прѣсна обработка измръзватъ по-лесно, отъ колкото въ обратни случаи.

3-то. Лозя заобиколени съ живъ плетъ, люцерна, жито, рѣжъ и пр. или пѣкъ изолирани; въ първитѣ случаи сжщо измръзване, но не и въ другитѣ.

4-то. Констатирано е, че голѣмитѣ водни течения запазватъ растенията отъ мраза, защото паритѣ, които сутринъ се издигатъ, сж топли, сгъстяватъ се и образуватъ гъста мъгла, която прѣчи на злосторството на слънчевитѣ лъчи.

Срѣдства за прѣдпазване противъ мраза.

Прѣдпазителнитѣ срѣдства противъ мраза (сланата) сж два вида: едни *прѣдварителни*, другѣ *запазителни*.

1. Прѣдварителни срѣдства.

Прѣдварителни срѣдства наричаме всички *опѣзи*, които могатъ да *попречатъ* за произвеждането на мразъ и *всѣка* мѣрка, която, *слѣдъ* прилагането ѝ, *отстранява* послѣдствията отъ *мразътъ*. — Въ това отношение добръ разбранитѣ способности играятъ значителна роль. Въ дѣйствителность двѣтѣ главни причини за мраза, които изброихме сж: *испарението* и *разсѣй-*

ването. При това тѣзи явления се подчиняватъ, първото на състоянието на земята, второто на състоянието на небето. Безъ съмнено е, че ний не можемъ да попречимъ на дъждътъ, но ний можемъ да държимъ земята въ *състояние: по-малко да испарява*.

Пряи срѣдства за прѣдпазване противъ мраза (сланата).

Тѣ сж: 1-во. *Искусственитѣ облаци (пушеци); 2-ро прѣд-охранителнитѣ стѣни (пердета); 3-то рѣсенето и пудренето; 4-то издигане на лозитѣ и 5-то кѣсното рѣзане.*

Искусственитѣ облаци (пушеци).

Това е единъ вече познатъ фактъ, че когато сутринъ, даже при дебела слана, слънцето не се явява, растенията не страдатъ. Защо?

Защото разсѣйването не е имало мѣсто, то е парализирано въ момента, когато е най-силно; сжщото е и съ испаренето въ отсъствието на слънчевитѣ лъчи то значително е намалѣно.

Употрѣблението на искусственитѣ облаци не е скорошно; то датира още прѣзъ първия вѣкъ на нашата ера. Плиний и Колумель сж ги прѣпоръчвали противъ пролѣтнитѣ мразове. Оливиѣ Д' Серръ прѣзъ 17-я вѣкъ и Гаспаренъ, въ началото на 18-я—сж подели сжщата идея, като сж посвѣтили сериозни студии върху нея.

Искусственитѣ облци сж два вида: *черни и бѣли пушеци*. Черния пушекъ не е до-толкова ползовитъ, понеже той пропуша прѣминаването на слънчевитѣ лъчи, когато напротивъ бѣлия—ги отблъсква; при това по-голѣмата частъ отъ бѣлитѣ пушеци сж съставени отъ водна пара, а водата да се обърне въ пара се знае, че поглъща голѣма частъ топлина; когато тя вземе да напуша тази форма за да се наново сгъсти сир. да дойде въ течено състояние; тя възвръща на атмосферата и на окръжаващитѣ прѣдмети топлината, която е емагазинирала. Ето защо, бѣлитѣ облаци сж винаги за прѣпоръчване.

Чернитѣ облаци произхождатъ отъ горението на тежки масла, произлѣзли отъ дистирирането на каменитѣ въглища; тѣ сж за отхвърляне.

Въпросътъ за искусственитѣ облаци не е тѣй простъ, както може да се вѣрва; той влачи много точки, които сж отъ голѣма важность да се знаятъ.

Гдѣ да се постави огнището, на какво разстояние, колко време трѣбва да трае, чакъ до какъвъ градусъ студъ могатъ да бждатъ полезни пушецитѣ и пр.? Въобще всѣка материя способна да произведе пушекъ може да служи за искусствени облаци: мокра слама, торъ, лоши трѣви и пр., всичко полѣно или не съ катранъ, развалени масла и при запалването имъ размѣсени съ петролъ, това сж бѣли пушеци.

Гдѣ да се поставятъ огнищата? Около лозето, материята за горене, се поставя приблизително на десетъ метра една купчинка отъ друга. Вѣтрътъ обикновено иде отъ сѣверо-западъ или сѣверъ, но той може да се измѣни. Ето защо, една батерия огнища трѣбва да заобикаля лозето за да може въ зависимостъ съ вѣтра да се подпаля.

При какъвъ градусъ температура трѣбва да се подпали?—Щомъ термометърътъ е достигналъ 0^0 (нула).

Въ дѣйствителностъ, когато сутринъ, кждѣ 3—4 часа, има слана и термометъра не слиза по-вече, то лозето е въ опасностъ и трѣбва огнищата да се подпалятъ. Термометъра не трѣбва да се поставя високо, но на равно съ земята. За тази цѣль въ търговията се намиратъ специални термометри съ червени рѣзки между 1^0 и 0^0 . Единъ бързъ погледъ на термометра е достатъченъ да се увѣримъ. За доставка на такива можемъ да си послужимъ съ разнитѣ въ България земледѣлчески бюра или пъкъ чрѣзъ народното земледѣлческо дружество въ София, което е въ услуга ни нашето земледѣлие.

Въ колко часа да се подпалва? Трѣбва да се подпали около $1-1\frac{1}{2}$ часа прѣди изгрѣването на слънцето и пушека да се подържа $1-1\frac{1}{2}$ часа, слѣдъ изгрѣването му.

До какъвъ градусъ пушенията могатъ да запалятъ?—Чакъ до $3''-3\frac{1}{2}''-4^0$ най-вече подъ нулата, задъ тази граница е вече зименъ ледъ или черъ мразъ.

Особно сланата е опасна, когато нѣма вѣтръ, именно въ такъвъ случай пушението се явява недостатъчно, то върви перпендикулярно безъ да се разширява. Ето защо, трѣбва да се прави изборъ на материйтѣ прѣдзначени за пушене, именно да даватъ гъсти пушеци, напр. мокра слама, осилъ отъ зърнисти храни, намокрени съ тежки масла.

За редовностъ нека има единъ будилникъ, нагласенъ да звъни, въ три часа сутринъ, и като се констатира термометра да се пристъпи къмъ работа. Днесъ науката много е усъвършенствувала системитѣ, има даже термометри прѣдизвѣстители, които звънятъ когато термометра слезе до 0^0 . При това има

още автоматически запалители, които веднажъ нагласени въ критическия моментъ запалватъ сами огнищата напр. такива сж на Худай и Малгра.

Искусственитѣ облаци сж едни отъ най-практичнитѣ и ев-тени средства противъ сланитѣ, стига да не щадимъ труда си. Съ 3—4 пжти най-вече подпалвания сутринъ рано, спасяваме едно лозе.

Нека не забравятъ нашитѣ лозари, че общото пушение дава по-добри и лѣковити резултати. Добро би било ако нашитѣ лозари образуватъ специални за тази цѣль дружества, като задлжватъ всѣкой свой членъ да се подчинява въ критическото, за измръзването на лозата, врѣме, особено пролѣтъ противъ кжснитѣ слани. Най-голѣмъ длгъ се възлага на Държавната ни лозарска станция и на земледѣлческитѣ училища и райони инспектори да подемаатъ идеята за взаимното сдружаване на нашитѣ земледѣлци противъ този немилостивъ бичъ сланата!

Пудрене и прѣскане противъ мраза.

Пудренето и прѣскането противъ мраза така сжщо не сж нови средства, тѣ отдавна сж практикувани въ Франция. По това ето какво намираме въ *Almanach de France* отъ 1842 г.

„Ново средство за да се прѣдвардятъ: прасковитѣ, зарзалитѣ и пр. противъ мраза (сланата)“.

«Полѣйте съ една лѣйка (бурукъ) клонитѣ на дървото съ смѣсъ отъ варъ, сѣра (тяфъ) и вода, така щото водата да бжде легко наситена съ тѣзи материй. Ако падне мразъ, то листитѣ не изгарятъ, цвѣтоветѣ не падатъ и плодътъ добръ завързва. Г-нъ Андри съ сполука прилага за своитѣ лозя слѣдующия съставъ: 1500 кгр. гасенъ-варъ, 1500 кгр. сѣра и 10 lt топла вода».

Въ случай на мразъ, често е забѣлѣзано, че първитѣ редове на лозето, които сж по-край нѣкой работенъ пжтъ не сж досегнати.

Съ теорийтѣ и обѣсненията, които изложихме, факта е много лесенъ да се обясни: праха отъ пжтя, който по-вече или по-малко покрива младитѣ лѣторасты, значително отслабва разсѣйването и отъ друга страна той поглъща влагата, а при това и втвърдѣва епидермалната повърхность на листитѣ.

Ний на ржцѣ имаме изобилно прахове напр. варъ, гипсъ, талкъ и пепельта отъ огнището, която е най за прѣдпочитане.

Гипсътъ и варътъ иматъ една голѣма сила на сухость, пепелта отъ огнището е по-прилѣпчива, което въ случая е много цѣно, когато другитѣ не сж до толкова и че единъ малкъ дъждъ е достатъченъ да ги отвлече и на ново да се започне третирането, което нѣщо увѣличава расхода, напротивъ констатирано е, че пепелта и при дъждъ оставя слѣди за прѣдпазване.

Способа за пудрение противъ мраза е твърдѣ на употребление въ Италия, именно отъ тамъ се е распространилъ. Д-ръ Гроти и Жиоти сж го турили на употребление. Тѣ съвѣтватъ да се примѣсватъ $\frac{2}{3}$ пепель отъ огнището и $\frac{1}{3}$ сѣра. Съ това пудрене на веднажъ се постигатъ двѣ цѣли: противъ *мраза* и *ойдуми*.

Пудренето на много мѣста въ Италия и Франция, кждѣто и до днесъ се практикува, е дало отлични резултати и е за прѣпорѣчване, както за лозаритѣ, така сжщо и за овощаритѣ. Прѣзъ общото измръзване на френскитѣ лозя 1897 г. и 1903 год., тѣзи лозя, които сж били пудрени всѣцѣло сж се запазили.

Пръскане (ржсене).

Пръскането отчасти влиза въ реда на пудренето, ако въ началото е само една течность, но по-послѣ то незакжсѣва да изсѣхне и да образува върху листата една обвивка. Въ дѣйствителность бордолезовата, бургиньонската и много други каши могатъ да послужатъ въ случая, като даватъ двѣ ползи, противъ *маната* и *мраза*. До сега, кждѣто сж практикувани, тѣ сж дали добри резултати.

Прѣдпазителни средства противъ мраза (сланата).

Прѣдпазителни (шатри, мразопрѣдпазителни, засѣнчица) противъ мраза.

Въ борбата си, противъ пролѣтнитѣ кжсни мразове, френскитѣ лозари, отъ които сме научили новото лозарство, не сж се задоволили само съ прѣдохранителнитѣ средства, а за да прѣдпазятъ лозята си противъ този демоклѣевъ мечъ—мраза, тѣ сж отишли по-далечъ, както и ще видимъ, тъй като тѣ сж оцѣнили ползата отъ здрави и неповрѣдени лозя, които само могатъ да имъ възнаградятъ трудътъ.

Мразопрѣдпазителъ (засѣнчникъ) има за цѣль, както и

пушецитѣ да направи едно вѣтрило между растението и слънчевитѣ лъчи.

Всѣкой мразопрѣдпазителъ произвежда троенъ ефектъ:

1-о. Той парализира разсѣиването;

2-о. Пречи на сгъстяването на росата;

3-о. Той неутрализира слънчевитѣ лъчи, при изгрѣването.

Ето защо лозигѣ подъ дърветата не мръзнатъ

Прѣдпазителитѣ сж силни срѣдства за защита противъ мразоветѣ. Всѣкой е съгласенъ върху принципа, но практиката прѣдставлява много мжнотий. На сѣнка растението се измича върви тънко и нежно (крехко), нему му трѣбва въздухъ и пълна свѣтлина; а за това трѣбва да се приспособятъ прѣдпазителите, които да отговарятъ на естественитѣ нужди на растенията. Тогава трѣбва прѣдпазителя да бѣде подвиженъ или пъкъ поставенъ на извѣстна височина за да не припятствува на въздуха и свѣтлината. *Подвиженъ прѣдпазителъ наричатъ този, който по волята ни може да се движи*, напр. едно платно, рогозска, които вечеръ да растиламе и сутринъ да свиваме.

Всичко може да служи за мразопрѣдпазителъ: хартийни листове или картони (мукави), тънки дървени дъски, слама и пр.; но рѣжената слама е за прѣдпочитане, защото тя не се вдава на влагата, както хартията и платното.

За да бѣде защитата полезна нетрѣбва да е въ право съприкосновение съ растението, по поводъ на това сж правени опити въ три мѣрки: 1) едно платно връзъ лѣтораслитѣ: 2) друго—на 0'50 м. и трето на 1 метъръ височина.

Подъ първото лѣтораслитѣ сж измръзнали, подъ второто сж страдали, а подъ третото сж останали читави. Една средня отъ 0'75 м. височина надъ лѣтораслитѣ е за прѣдпочитане.

Днесъ въ Франция съ мразопрѣдпазителитѣ всичкитѣ мжнотий сж побѣдени и вече има нѣколко такива системи усъвършенствувани напр. системата на Moullé à Brun y, тази на Le Roux de la Roche à Besse (Sarthe) на Верморела, на Deremble à Broin (Côte—d'Or) и пр. единъ квадратенъ метаръ платно струва 0'10 лева. Въ Progrès Agric. et Vitic. отъ 25 мартъ 1900 год. срещаеме единъ твърдѣ интересенъ мразопрѣдпазителъ изобретенъ отъ Dubois.

Той е единъ видъ воденица или вентилаторъ, който размѣсва въздухътъ находящъ се на повърхността на почвата съ този расположенъ на извѣстна височина, който е по-топълъ отъ първия. Десетъ апарата сж достатъчни, които послѣдова-

телно да работятъ и да се движатъ отъ единъ само човѣкъ, да запазятъ единъ хектаръ лозе.

Издигане на лозитѣ.

Тази метода за защита противъ мразъ почива върху този фактъ, че ледената гъстота на въздушнитѣ пластове (пояси), които покриватъ земната повърхностъ, сутринъ при пукване на зората, не сж еднакви. Тя (гъстотата) прогресивно намалява чакъ до 1:50 м. нагорѣ отъ почвата граница, при която тя се смѣсва съ атмосферата.

Късно рѣзане.

Тази система, за защита противъ мразъ, почива върху този принципъ, че късното рѣзане закъснѣва развитието на растението, както въ лозарството, сжщо и въ овощарството (Зем. Защ. бр. 16 и 20 1902 г.

Когато имаме работа съ късна рѣзидба, разумно е, прѣдварително рано да отстранимъ всички непотрѣбни прѣчки отъ лозовия кютукъ и когато нѣма опасностъ отъ късенъ мразъ, да извършимъ рѣзидбата. Оставенитѣ цѣлокупни на кютука прѣчки при събуждането на вегетацията отъ движенето на сокътъ имъ се развиватъ най-горнитѣ очи (пжпки), но тѣзи при основата оставатъ като въ летаргия безъ да сж се развили и ако мине мразъ, тѣхната жизнеспособностъ остава читава. Въобще такива сж мотивитѣ на късното рѣзане, но днесъ относително принципа за раното и късно рѣзане учения свѣтъ е раздѣленъ на два лагара, а най-разумното е и у насъ да се правятъ опити, отъ които да се вадятъ заключения и поука.

Лечебни срѣдства противъ мразъ.

Освѣнъ изброенитѣ до тукъ срѣдства противъ къснитѣ пролѣтни мразове, ако злото ни сполѣти, ний не трѣбва да стоимъ съ сгърнати ржцѣ и да се отчайваме, но да се стараемъ да подпомогнемъ на пострадалото растение. Турската пословица казва: «че свѣта съ кърпежъ се крепи». Едни, слѣдъ мразътъ, казватъ: «Оставете природата, тя по-добрѣ ще поправи злото, отколкото слабата човѣшка ржка». Други пъкъ напротивъ казватъ: «Хубаво е да се подпомага природата». Ний сме съгласни съ послѣднитѣ и което подържаме.

За да може по-добрѣ да се разбератъ лѣковетѣ, които трѣбва да се сторятъ за лозата, отъ голѣма важностъ е да се знае състава на плодовитѣ лозови прѣчки. Знае се, че всѣко *главно око* (пжпка) е придружено отъ едно друго—нарекено под-пжпка (гурелъ, слѣпо око и пр.).

Пролѣтъ при движенето на сокътъ пжпкитѣ се развиватъ, даватъ ластари (лѣтораста), на качени съ листи и по-късно съ цвѣтове, а слѣдъ прѣцвѣтяването се обръщатъ въ ягорида. Под-пжпкитѣ се развиватъ по-късно и даватъ мѣсто на други *второстепенни ластари*. При основата на всѣкой листъ се намира по една пжпка, а при основата на всѣкой зеленъ лѣторастъ се намиратъ по нѣколко.

Лжжливи ластари — наричаме всички тѣзи, които излизатъ отъ основата на листитѣ, а случайни—тѣзи които излизатъ отъ старото дърво.

Познаването на всички тѣзи различни работи (нѣща) даватъ мѣсто на слѣднитѣ, малко нѣщо интелегентни операций, които произвеждаме:

1-о. Ако мразътъ е падналъ рано, когато още подпжикитѣ не сж се развили, то на лозаря не остава нищо друго, освѣнъ да изрѣже измръзналитѣ до това око ластари;

2-о. Ако мразътъ падне кжсно, къмъ края на априлът, то всичката нужда за плодъ е изгубена и лозаря нетрѣбва нищо друго да визира, освѣнъ да получи за идущата година здравъ прѣтъ. Ако мразътъ е достигналъ до 4° — 5°, то основата на лѣтораслитѣ въобще е запазена и лозаря изрѣзва измръзналитѣ части и така се получаватъ добри прѣти, а по нѣкога и плодъ;

3-о. Ако мразътъ е покосилъ всичко, то надеждата е въ старото дърво, на което се направя снишаване на главината, като се основаваме на принципа, че лозата бърже си възобновява формата.

б). Есени мразове.

Есенитѣ мразове сжщо сж за страхуване, особено ако паднатъ рано прѣтъ септемврий и октомврий; тѣ зафиратъ вегетацията, пречатъ на доброто узрѣване на лѣтораслитѣ, врѣдятъ на пшпинеритѣ. Кой не помни рания есененъ мразъ прѣтъ 1902 год., който нанесе тежки загуби на младото ни ново лозарство. На младитѣ и съ недозрѣли лѣторасли лозя рания есененъ мразъ, освѣнъ, че наниса врѣда, но облагодѣтелствува на идущата година хлорозата.

Есенитѣ рани мразове, сжщо пречатъ на узрѣването на гроздето, особено ако е още зелено, то е много чувствително и може да бжде закачено даже при 2°. Такова грозде се набърчева, промѣня цвѣта и вкуса си и става неупотрѣбимо за вино; неговата чепка приема единъ горчивъ вкусъ. Чернитѣ мразове при—5°—7° с. и въ продължение на 2—3 дни докачатъ, както бѣлитѣ, сжщо и чернитѣ недозрѣли гроздя, тѣхната боя е дезорганизирана и унищожена, особено бѣлитѣ гроздя взематъ единъ жълтъ оттенакъ, както кога ги потопимъ въ врѣла вода. Такива гроздя трѣбва по-скоро да се бератъ, гроздето имъ да се пресири и да се приготви бѣло вино, понеже, както видѣхме, боята имъ е унищожена. Напротивъ, когато гроздето е узрѣло, окапването на листитѣ не му врѣди, даже то облагодѣтелствува едно пълно провѣтряване и да може да получи по-добра боя.

Въ района, гдѣто падатъ рани есени мразове, да се култивиратъ ранозрѣющи соргове, лозитѣ да се филизятъ 2—3 пжти прѣтъ годината, да се употрѣбаватъ висока доза фосфорнитѣ торове.

в). Зимни мразове.

Тѣзи мразове упражняватъ своето влияние върху главината (кютука) или съ една дума върху зрѣлото дърво на лозата. Лозата може да се съпротиви на зимнитѣ или черни мразове при—10° — 15° и даже до 19° подъ нулата, но ако мряза се продължава или пжкъ има често

замръзване и размръзване, лозата сѣщо страда. Когато зимѣ пада по-пелица (сугравица), то лозовитѣ прѣчки страдатъ и могатъ да измръзнатъ. Една измръзнала лозова прѣчка, когато я рѣжемъ съ ножъ въ коленцата забѣлѣзваме черно, сѣщото нѣщо забѣлѣзваме и кога олющимъ кората. Ето защо, въ тѣзи райони, гдѣто падатъ силни зимни мразове разумно е да се нарѣжатъ отпорано прѣчки за присадници (калеми).

На облагороденитѣ лози тканитѣ сѣ чувствителни на мразоветѣ, особено отъ 1 — 6 години отъ посаждането имъ. Измръзнали лозови прѣчки не струватъ за никаква работа освѣнъ за огнѣ.

Най-простото и практично срдѣство, за да се прѣдварди лозата отъ зимнитѣ черни мразове, е да се заравятъ добрѣ главинитѣ съ земя. У насъ то се практикува нѣколко врѣме слѣдъ гроздобера, за младитѣ лозя се, извършва по-рано, а за старитѣ по-късно. Заравянето има за цѣлъ да се направятъ могилки-издигната земя врѣзъ самитѣ главини, а при това и между редоветѣ едно добро одеждане на зимната вода, да запази самата главина противъ дѣйствието на силнитѣ зимни мразове. У насъ, почти навсѣкждѣ, заравянето на лозята се извършва отъ рѣка съ мотика.

За заравянето на лозитѣ съ земя, Фоексъ мисли, че натрупването между частицитѣ на почвата въ голѣмо количество въздухъ, който е лошъ проводникъ на топлината, дѣлжи своето прѣдпазвателно влияние противъ мрза. То е за прѣпорѣчване.

Лозя посадени на влажни глинѣсти почви и изложени на сѣвернитѣ вѣтрове при силнитѣ продължителни мразове измръзватъ. Ето защо би било глупаво при новото лозарство да рискуваме съ посаждането на тъква мѣста; винаги да се сядатъ първо испитанитѣ мѣста.

Градъ.

Кой не знае врѣдитѣ, които градътъ може да причини на лозата, той не само става причина да се загуби настоящата реколта, но често компрометира и бъдещата. Споредъ врѣмето и причиненитѣ отъ градътъ поврѣди на лозата сѣ различни. Ако тѣ дойдатъ прѣди цвѣтенето, злото може да бѣде повърхностно и причиненитѣ рани, въ продължение на извѣстно врѣме, заливатъ. Градътъ бива *сухъ* и *мокъръ* сир. първия пада само въ чисти ледени зърна, а втория смѣсенъ съ дѣждъ, който не е така опасенъ както първия.

Вияла, Фоексъ и Худай сѣ наблюдавали падането на градътъ. Тѣ казватъ че градътъ носи електричество и че ако това се съедини съ електричеството на растението става освобождение и че то умъртвява атакующитѣ клетки на растението, ето защо ранитѣ причинени отъ сухия градъ сѣ по-зловрѣдни и по-дълготрайни, а тѣзи причинени отъ градъ придруженъ съ дѣждъ сѣ по-леки, което нѣщо се обяснява, че дѣждътъ освобождава градътъ отъ електричеството му.

Поврѣдитѣ на лозата отъ градътъ могатъ да се резюмиратъ въ двѣ точки: а) *поврѣди на лѣтораслитѣ* и б) *поврѣди на гроздето*.

а) *Поврѣди на лѣтораслитѣ*. Младитѣ лѣторасли, когато не сѣ пречупени, прѣдставляватъ наранявания съ неравни крайща и върху тѣзи точки се произвеждатъ зараствающии нодувания. Когато тѣ покриятъ

раната и я залѣпять, въ такъвъ случай лѣтораста може да продължи прѣуспѣването си, ако напротивъ атмосферата е влажна, то разни мухули, бактерий завладѣватъ раната, нараненото мѣсто засѣхва и почернява.

Когато градътъ падне въ врѣме на зрѣнето на лѣтораслитѣ, то зарастающитѣ ткани вече не се образуватъ, злото е повърхностно съ слабо засѣхване и загаряне.

Въ едно бито отъ градъ лозе, особно трѣбва да се загрижимъ да усилимъ рѣзидбата за идущата година, Започва се първо да се почи и провѣтри главината, като се отмахнатъ, чрѣзъ кастрене (рѣзане) нараненитѣ, исподранитѣ и начупени лѣтораста или часть отъ тѣхъ. Сжщо може да се рѣже на зелено на 2—5 очи.

За да се усили вегетацията и леснитѣ загаряния на ранитѣ, добръ е да се разхвърля, на два пѣкти прѣзъ двѣ седмици, по 40 кгр. на декаръ, азотнокиселъ натрий (чилска силитра).

Бититѣ отъ градъ лозя, вслѣдствие ранитѣ имъ и тѣхното вегетационо искривяване, сж твърдѣ чувствителни на антракнозата, оидюма, пероноспората, ето защо доброто провѣтряване и по честото антикриотогамическо третиране е наложително.

б) Поврѣди на гроздето. Гроздовитѣ зърна докачени, прѣди узрѣването, отъ градътъ, изсѣхвватъ и прѣзъ сухото врѣме окапватъ. Изчистването съ ножици на докаченитѣ зърна позволява на здравитѣ да се развиятъ по-вече и загубата на реколтата не е вече толкова чувствителна. Ако врѣмето е влажно, докаченитѣ зърна почерняватъ и въ врѣме на гроздобера трѣбва да се отстраняватъ.

Отъ зазрѣването до узрѣването, докаченитѣ зарна сж нападани отъ мухули, разбира се когато кожицата е раздрана, ако ли пъкъ зърното е само натѣртно, то получава единъ отвратителенъ вкусъ, който се прѣдава у виното.

Какъ се образува градътъ, борбата противъ него и разнитѣ теорий и мнения и по резултатитѣ добити въ това отношение, нѣма за сега да говоримъ понеже отъ една страна би отнело много врѣме и мѣсто, но е още много спорна работа. Очакванитѣ надежди на топоветѣ противъ градътъ не се увенчавъ съ успѣхъ; днесъ тѣ сж замѣстени съ специални ракети, а напоследъкъ съ бомби, които споредъ разни рапорти на учени испитвачи давали отлични резултати. Тази година вѣстниците у насъ хроникираха, че ботаническата и княжеската градини биле спасени отъ градътъ, посредствомъ пуцане на ракети. Бомбитѣ, споредъ сведенията ни, давали по-добри резултати отъ ракетитѣ, защото отивали по-близо до облацитѣ и произвеждали по-голъмо стѣтресение, а при това сж и евтини напр. една трѣба, съ която се хвърля бомбата, струва 25 лева и тежи 18 кгр., може да се носи и намѣстя по волята ни; бомбитѣ струватъ отъ 1—2 лева парчето и една хвърлена бомба запазва отъ 400 — 500 метра въ видъ на елипса. Отъ голѣмъ интересъ ще бжде ако и у насъ се направѣха подобни опити*).

*) За точни сведения могатъ да се прочетатъ брошуритѣ на: *M. St. Amand Maingaud u M. Rachel Sévérin chez Camille Coultet libraire - Montpellier.*

Влиянето на вѣтроветѣ.

Вѣтроветѣ, споредъ произхожденето си, могатъ да охладятъ климата, да загрѣятъ или пъкъ да регулизиратъ температурата, при това тѣ още могатъ изобищо да варииратъ влагата на въздухътъ. Сѣвернитѣ и источни вѣтрове изобищо сж хладни и сухи, а западнитѣ или юго-западнитѣ сж топли и влажни. Вънъ отъ тази роля, която упражняватъ, тѣ могатъ да бждатъ опасни за лозата, когато сж силни, особено въ младата възраст на възобновеното. Тѣ могатъ да испотрошатъ, исчеснатъ младитѣ и крехки лѣторасты, да отлепятъ калема отъ подложката или съ една дума да причинятъ голѣми пакости. Ето защо лозаря трѣбва още рано да започне съ набиването на коловетѣ и вързването на лѣтораслитѣ.

Съседството на горитѣ упражнява извѣстно съпротивление, особено тѣ сж полезни покрай моретата, но на тѣхъ прѣшисватъ, че ставатъ причина да се излагатъ лозята на сланитѣ. Лозя въ страни изложени на вѣтрове се кършатъ отрано, лозитѣ да се привързватъ добръ, а редоветѣ да се обърнати откъмъ направлението на вѣтъра.

Културни грижи.

Нека лозаря неиспуша отъ прѣдвидъ, че измръзнали или градобитни лози изискватъ по-вече грижи отъ другитѣ и че една или двѣ копанета въ този случай много нѣщо струватъ и помагатъ на добрия вървежъ на вегетацията. Едно разумно филизене е необходимо за да се оставятъ само тѣзи лѣторасты, които сж необходими за възобновяването на кютуковата форма, сжщо вързването, ако стане нужда, не трѣбва да се прѣнебрѣгва. Прѣскането съ бердолезовъ растворъ трѣбва винаги да се извършва на врѣме, за да не бждатъ нападнати и унищожени отъ манитѣ, слабитѣ и ранени лѣторасли. Знае се, че упазени здрави лѣтораститѣ по-добръ узрѣватъ и могатъ по-нататкъ по-лесно да устояватъ на зимния мразъ. Прѣди да свърша настоящитѣ си редове, съвѣтвамъ българскитѣ лозари въ случай на нужда и опасения, да приложатъ едно, кое да е отъ изброенитѣ срѣдства, тѣ ще бждатъ що годѣ гарантирани, отколкото да стоятъ индеферентни прѣдъ злото.

Слѣдва.

Хр. Мжизовъ.

Въпроси и отговори.

Отдѣла: *въпроси и отговори* отваряме, както съобщихме и въ програмата си, за да можеме да дадемъ възможность на абонатитѣ си да запитватъ и да се освѣтляватъ по разни текущи и важни въпроси. Този отдѣлъ ще се ръководи по слѣдния редъ: Всѣкой въпросъ носи свой № по редъ и се печати въ 1 брой отъ списанието. Като се разпрати броя читателитѣ ще иматъ възможность да прочетатъ въпроса и всички, които иматъ познания и практика по него могатъ да отговорятъ. Всичкигѣ отговори ще се печататъ: отговоръ на въпросъ 1, 2, 3 и т. н. На единъ и същи въпросъ могатъ да се дадатъ повече отъ 1 или 2 отговори.

По този начинъ ще имаме възможность да обмислимъ и изучимъ въпроса всѣстрано.

Въпроситѣ могатъ да бждатъ по всичкитѣ селскостопански клонове

Въпросъ 1.

Г-нъ Илиевъ,

Прѣдставямъ Ви имота си въ най-кратки бѣлѣжки, а ако има нужда отъ по-подробни свѣдѣния, като напр. вида на почвата, разстояние отъ града, форма, начина на експлоатиране, грубъ или чистъ приходъ на всѣко парче или изобию и пр. и пр. свѣдѣния, мога да Ви ги прѣдставя най-подробно, стига да ми дадете упътвания по кой редъ и до коя степенъ.

Нека Ви кажа сега много накратко само за начина на експлоатирането.

1) *Нивитѣ* давамъ подъ изполица, като вземамъ $\frac{1}{3}$ часть отъ произведението, данѣцитѣ мои;

2) *Бахчитѣ* давамъ подъ наемъ по 15 л. на декаръ, данѣцитѣ мои;

3) *Лозята* обработвамъ съ работници — на надница;

4) *Ливадата* постига само за коня и

5) *Гората* за отопление само на сѣмейството ни.

Като виждамъ, че получавания приходъ е много малко сравнително стойността на имота, търся начинъ по-добъръ на експлоатиране. Затова Ви моля, прѣгледайте тукъ приложения образецъ и слѣдъ като го изучите, вижте нѣмалъ нѣкой по-добъръ начинъ за обработване за по-износно.

1. Основенъ капиталъ:

А. Земя:

а) *Ниви*: 5 голѣми парчета отъ по 70 + 50 + 30 + 20 декара = 200 декара съ стойность 3570 + 2750 + 2400 + 1560 + 820 лева = 11100 л.,

и 10 малки парчета 30 дек. — 900 л., а всичко **230** дек. — **12000** л. или

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{дек.} \\ 70 + 50 + 30 + 30 + 20 + 30 = 230 \text{ декара} \\ \text{лева} \\ 3580 + 2750 + 2400 + 1560 + 820 + 900 = 12000 \text{ лева} \end{array} \right\}$$

б) *Лозя*: 13 парчета — **40** декара — **4000** лева.

в) *Бахчи*: (зеленичарска градина) 1 голѣмо парче 25 дек. и 2 малки по 5 + 5 струватъ по 2500 лева + 450 + 550 всичко **35** декара — **3500** лева.

г) *Ливада* (люцерна) **1.5** декара — **150** лева.

д) Гора 2 парчета $9 + 4.5 = 13.5$ декара — **810** лева.

Повторение:

а) Ниви 230 дек. X 52 лева = 11960

б) Лозя 40 дек. X 100 лева = 4000

в) Бахчи 35 дек. X 100 лева = 3500

г) Ливада 1.5 дек. X 100 лева = 150

д) Гора 13.5 дек. X 60 лева = 810

20420

Всичко земя — 320 дек. за 20420 лева по покупната цѣна, а сега струва 30 — 40% по-вече.

В. Сгради:

а) Дворъ отъ 1 декаръ 1000 лева

б) Кжша за живѣне и др. 1000 лева

в) Изба винарска 1250 лева

3250 лева — 3250

г) Праздно дворно мѣсто отъ 660 кв. метра за л. 2750

Всичко за лева 6000

2. Инвентаренъ каталогъ:

А. Мъртавъ инвентаръ:

а) *Покжцинина*: дрѣхи, мебели, сѣчива, шкафове и разни други за лева . 1000

б) *Винарски сждове*: каци, бурета, бѣчви, хамбарчета за храна и др. сждове за лева . 1000

в) *Прѣвозенъ инвентаръ*: талига 100 лева, сѣдло 20, юзди 10 и хомотъ 10 . 140

Всичко за лева . 2140

Б. Живъ инвентаръ:

а) 1 конь за лева 100

б) 1 прасе за лева 40

б) 12 кокошки за лева	10
г) 2 кучета за лева	10
	160—160
Всичко за лева	160

Общо повторение.

1. Основенъ капиталъ:

<i>А. Земля</i> (непокрити стежания)	^{лева} 20460
<i>В. Сгради</i> (покрити стежания)	6000
Всичко основ. капиталъ—	26460

2. Инвентаренъ капиталъ:

<i>А. Мъртавъ инвентаръ</i>	^{лева} 2140
<i>В. Живъ инвентаръ</i>	160
Всичко инвентаренъ капиталъ —	2300
	28760

А всичко капиталъ за **28760** лева.

Искамъ да имамъ организационенъ планъ на стопанството си за да искарвамъ по-добъръ доходъ.

Г. П.

Въпросъ 2.

Какъ може да се направи зелената чорба да не се влаци?

Фердинандъ

Ч.

Въпросъ 3.

Има ли въ Борушъ картофи «женска слава» въ голѣмо количество, които ми трѣбватъ за отгледване. Ако нѣмате гдѣ мога да си доставя този сортъ?

Балтозъ, Севлиево.

Отговоръ на въпросъ 2. За да не се провлича чорбата на зелето освѣнъ че трѣбва да се насоли зелето, както обикновено се соли, но сокътъ трѣбва да се прѣтача около 6 пжти. За да не се провлече или ако е провлечена чорбата на зелето при 3-то до 6-то прѣтакане туряйте 10—12 лопати снѣгъ върху зелето въ кацата и тогава прѣтакайте. Ще имате винаги добро—жълто зеле и хубава чорба.

Е. Емевъ.

Отговоръ на въпросъ 3. Картофи «женска слава» въ голѣмо количество нѣмаме. Отнесете се за такива до опитната станция въ Садово.

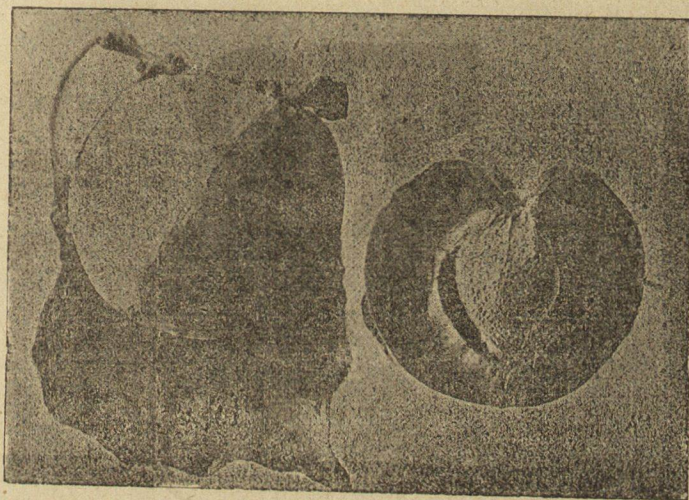
Разни.

Народното земледѣлско дружество въ София. Земледѣлското дружество въ София сжествува вече едно пълно десетолѣтие и започна да успѣва вече въ прамята си задача: да подпомага земледѣлца въ професионалната му нужда. Редъ години минаха, както въ устава на дружеството имаше единъ едничкъ най-важенъ членъ, който казваше и казва, че дружеството набавя членоветъ си съ модерни сѣчива, съ хубаво сѣме, добитакъ и прочие, но до сега не бѣ осжественъ. Въ послѣдно врѣме дружеството е разпратило единъ циркуляръ, съ който оповѣстява, че се е вече организидала службата по доставката на казанитъ по-горѣ потрѣби на земледѣлцитъ. Съ това дружеството е стъпило вече въ своята пряма задача. До сега дружеството взимаше само членскитъ вносове отъ членоветъ си, а въ замена не имъ услужваше съ нищо, освѣнъ гдѣто имъ испращаше, срѣщу платенъ абонаментъ сп. «Ораю». Не ни се много вѣрва какво, че софийскитъ членове на земледѣлското дружество, ще могатъ да организиратъ едно дѣйствително полезно бюро за доставка на нуждитъ земледѣлски материали, но..... дано бждемъ излѣгани. По принципъ уважаваме прѣдначинанието и му желаеме плодовитъ развой.

Проектъ за разширение дѣйността на сръбското земледѣлско дружество. Сръбското земледѣлско дружество се управлява отъ бивши и сегашни чиновници по земледѣлието, както и нашето народно земледѣлско дружество. Разликата, обаче между сръбското и българското земледѣлски дружества е грамадна: първото се е прѣдало на по-реална работа, когато нашето извършва само парадната частъ отъ своето сжествуване. Въпрѣки обстоятелството, че сръбското земледѣлско дружество оправдава съ реални дѣла призованието си, въ послѣдно врѣме сж апелирали къмъ него нѣколцина сръбски агрономи да разшири и уредоглши своята дѣйность, между населението, за да имъ бжде то (земледѣлското дружество) по-полезно. Тѣзи нѣколцина агрономи, между които е и познатиятъ на нашитъ земледѣлци, Г-нъ Гавраиловичъ, искатъ да се уреди отношението, на клоноветъ на сръбското земледѣл. дружество, съ правилникъ, за която цѣль тѣ сж стѣкмили единъ проектъ. За насъ особенно значение иматъ цѣлитъ на клоноветъ отъ централното земледѣл. дружество, които прокарва проекта. Тѣ сж: Да работятъ за напрѣдака на земледѣлието, за която цѣль всѣки клонъ ще изучи своето земледѣлие и условията, при които се стопанствува и по-срѣдствомъ централното дружество въ Бѣлградъ да отстраняватъ всичкитъ мжнотий, които биха спъвали правилниятъ му развой; да распространяватъ между членоветъ си въ окржга сѣмена и всички потрѣби за земледѣлца; да сѣятъ познания между членоветъ си, било чрѣзъ сказки, курсове или разпространение на полезни книги по земледѣлието;

да уреждатъ мѣстни изложби по цѣлокупното земледѣлие, въ които да награждава най-добритѣ производители; чрѣзъ подборъ да подобрятъ земледѣлскитѣ си произведения; да съдѣйствуватъ за обща и износна продажба на произведеното; да се стремятъ да произвеждатъ стока, която тържището търси и цѣни; да обсъжда ежегодно въ свои (окръжни) конгреси земледѣл. напрѣдакъ или назадакъ и причинитѣ въ послѣдниятъ случай да отстраняватъ; да подобрятъ савителството и строителството на земледѣлскитѣ постройкы; да уреждатъ читалища; да събиратъ и използватъ земледѣлската статистика; да се грижатъ за редовното изпълнение на земледѣлскитѣ закони; да подпомагатъ мѣстнитѣ административни и пр. съвѣти по уредбата на политико-аграрни мироприятия по земледѣлието и клоноветѣ му и да делегиратъ поне по 1 членъ въ конгреса на сръбското земледѣлско дружество въ Бѣлградъ.

Ръждавичка кансия.

Ръждавичката кансия е описана въ бр. I стр. 34.

Конгреса-ва бѣлгар. народенъ земледѣлски съюзъ. На 8, 9 и 10 ноемврий т. г. се е състоялъ VIII земледѣлски конгресъ въ гр. Плѣвентъ, въ който сж се прѣдставили 500—600 делегата — земледѣлци изъ разнитѣ крайща на страната ни. Това показва, че съюза на земледѣлцитѣ се закрѣпва и за въ бѣдаще се прѣдставлява една силна земледѣлска организация. Едно важно рѣшение, което е взелъ конгреса прѣзъ тазгодишниятъ си съборъ е: да дѣйствува за основаването на взаимноспомогателни дружества по селата по типътъ на райфаizensa. Тази задача на конгреса е особено похвална.

Земледѣлски международенъ конгресъ въ Виена.

По случай международниятъ конгресъ въ Парижъ, който се състоя въ 1889 година, се опрѣдѣли една комисия „*Comission internationale d'agriculture*“, на която се възложи задачата да урежда и ръководи международни земледѣлски конгреси.

По нейна инициатива се състоя конгреса въ Хага прѣзъ 1891 г. въ Брукселъ—1895 год., въ Будапеща—1896 год., въ Лозана—1898 год. въ Парижъ—1900 год. и въ Римъ—1903 год.

Прѣзъ 1906 година отъ 21 до 25 Май включително споменатата комисия урежда международенъ конгресъ въ Виена, гдѣто ще се занимава съ слѣднитѣ въпроси:

I секция:

Народно стопанство (сдружаванията, личенъ и ипотекаренъ кредитъ, аграрна статистика, съобщения и търговия въ отношение къмъ земледѣлието и лѣсовѣдството, международното образуване на цѣбитѣ за земледѣлскитѣ и лѣсовѣдски продукти, селската хигиена и земледѣлското застрахователно дѣло)

II секция:

Земледѣлско и лѣсовѣдско учебно и опитно дѣло.

III секция:

Земледѣлие, растениевъдство, земледѣлски машини и орждия, селско-стопанска организация и ръководение на селски стопанства.

IV секция:

Скотовѣдство, ветеринарство и млѣкарство.

V секция:

Земледѣлски и горски мелиорации.

VI секция:

Земледѣлска и горска индустрия;

VII секция:

Пазене на земледѣлскитѣ и горскитѣ растения и дървета отъ болести и неприятели.

VIII секция.

Лѣсовѣдство.

IX секция:

Рибовѣдение и риболовство.

X секция:

Лозарство и винарство.

XI секция:

Овощарство, зеленичарство и градинарство. Консервиране на овоци и зеленчуци.

† Д-ръ Иванъ Дзерзонъ.

Д-ръ Иванъ Дзерзонъ е роденъ прѣзъ 1811 година, въ Ловковицъ (Гор. Силезия). Като селско дѣте, той охотно се е занимавалъ съ пчелитѣ на своятъ баща, още отъ млади години. Като ученикъ — гимназистъ не е пропускалъ да не прочете и критически разгледа всичко писано за пчелитѣ и стопанствуванието съ тѣхъ. Прѣзъ 1834 година, като младъ свещеникъ въ Шалковици, е ималъ вече свой пчелинъ съ повече отъ 400 кошера, а прѣзъ 1853 година Дзерзонъ е получилъ за пѣрвъ пѣтъ една италиянска пчела, отъ което врѣме насамъ той е започналъ да се занимава сериозно съ научното пчеларствуване.

Колкото и отдавна да се е знаело за рамкитѣ въ кошерината, обаче, Дзерзонъ е билъ пѣрвиятъ, който е намѣрилъ подвижнитѣ рамки като най-практични и отъ него сж се научили новитѣ пчелари съ мобилното пчеларствуване.

Неоспорна слава си създаде Дзерзонъ прѣзъ 1845 година, когато неговото наблюдателно око забѣлжи, че и работната пчела, при извѣстни условия, може да носи яйца, отъ които се развиватъ само тѣртей. Това гениално изнамѣрвание доведе естественицитѣ и пчеларитѣ слѣдъ дълги оспорвания, до истината, какво че тѣртейтѣ произхождатъ отъ неоплодени яйца, когато царицата и работнитѣ пчели — отъ оплодени яйца. Тази печалба даде всѣсвѣтска извѣстность на Дзерзона, заради което и висшето училище въ Мюнхенъ му даде почетната титла »Докторъ по философията«, а мнозина владѣтели го декорираха съ ордени за заслуга. Д-ръ Дзерзонъ, като скроменъ селски — римокатолически свещеникъ — се е занимавалъ почти прѣзъ цѣлиятъ си животъ съ пчеларство, до като най-сетнѣ, на 96 годишна възраст, дойде редътъ и нему, на 13 Октомври н. г., да се прѣсели въ вѣчността. *Миръ на прахътъ му.*

Д-ръ Дзерзонъ и нашето пчеларство.

Прѣзъ живота си Д-ръ Дзерзонъ е работилъ най-много по пчеларството; той не е ималъ спокойствие, не е ималъ мира прѣзъ деньтъ ако необиколн своятъ пчелинъ, ако не се взрѣ въ управлението на

женската монархия — кошарината. Той е проучвалъ най-внимателно пчелното сѣмейство и съобразно естественитѣ му нужди е подпомагалъ да се стопанствува съ него, въ смисълъ щото да се получи повече доходъ. Всичко каквото отецъ Дзерзонъ е намиралъ за практично, хубаво, стопанско, го е съобщавалъ чрѣзъ редъ статей и поучителни книги, да го научатъ и другитѣ. Неговитѣ по-крупни работи сж отпечатани въ: „*Theorie und Praxis des neuen Bienen freundes*“ „*der Zwillingstock*“ „*Rationele Bienen zucht*“, а прѣзъ 1854 година до 1856 год. е редактиралъ и списанието: „*Bienen freund aus Schlesien*“.

Нашето пчеларство, а особено въ ново врѣме, успорява практичността на Дзерзоновитѣ кошерини, като невзема въ съображение, че въ полскитѣ мѣста, гдѣто пашата е недостатъчна за пчелитѣ, рамка на Даданъ-Блата е едно прѣсилено градиво за пчелитѣ, когато Дзерзановата рамка е много по практична. Нашитѣ пчелари сж забѣлѣзали и ще дойдатъ да признаятъ, че всичкитѣ Дзерзонови кошерини, които и ние сме виждали, съ които сме стопанствували, прѣзъ 1905 год. и въобще въ сушовитѣ години въ полѣто дадоха и даватъ много повече дохотъ, отъ колкото Даданъ-Блатовитѣ.

Въ всѣкий случай идеята на Дзерзона (съ подвижнитѣ рамки) е въ услуга на нашитѣ пчелари, доше врѣме, обаче и Дзерзановата кошерна да послужи на полското ни пчеларство.

Колко и какъвъ добитакъ има Сърбия?

Споредъ най-новото прѣброяване на добитака въ Сърбия, послѣдната е имала:

	1905 год.	1900 год.	1895 год.	1890 год.
Коне	172,281	184,489	169,928	163,391
Говеда	943,946	956,661	915,428	819,251
Биволи	7,710	6,929	7,471	8,494
Магарета	1,272	1,762	1,645	1,463
Маски	130	178	133	125
Свине	875,549	959,580	904,446	908,603
Овце	3066,231	3061,759	3,094,206	2963,904
Кози	495,867	432,067	525,991	509,738

Всичко: 5,562,986 5,603,785 5,619,248 5,374,969

КНИЖНИНА.

Получи се въ редакцията ни първиятъ *Мѣ* отъ трудоветѣ на държавната опитна станция въ Садово. Въ тази капитална брошура, която е стъкмена отъ управителя на казаната опитна станция, г-нъ К. Малковъ, сж описани 12 мѣстни сораове зимни пшеници, 10 отъ които сж прѣдставени въ естествена голѣмина и цвѣтъ. Рисувача не е можилъ да даде естествения цвѣтъ на нѣкой пшеници, напр. на черноокласата загария. Липсва и тжлабово - цвѣтния оттенакъ и на сивокласата загария, но въпрѣки чуждитѣ грѣшки, този трудъ заслужава всѣко почитание. Казаниятъ първи трудъ на Стдовската опитна станция е издание на Министерството на Търговията и Земледѣлието.

Излѣзла е отъ печатъ книгата *«Дини, пжлеша, краставици и тикви»*, тѣхното описание, отгледване и конзервиране. Авторъ Ц. Анчевъ, а издатель Бр. Дюлгерови, Кюстендилъ. Цѣна 1 левъ. Въ 96 страници сж схванати най-важнитѣ моменти за отгледването на културнитѣ тиквови растения и на кратко конзервиране на плодоветѣ имъ. Ние прѣпорѣчваме тази книга, единствена по родѣтъ си у насъ, на всички, които иматъ нужда отъ познания по отгледването на динитѣ, лобеницитѣ, краставичитѣ и тиквитѣ.

Излиза отъ печатъ *птицевѣденъ календаръ* год. III въ 160 страници. Елегантно подвързанъ струва 1 левъ.

Получи се въ редакцията ни *Земледѣлски календаръ* за 1907 г. Календара е издание на сръбското земледѣлско дружество. Съдържа:

I отдѣлъ календариумъ

II наученъ отдѣлъ:

- 1) Беридба, сушене, сортиране и продаване на сливитѣ,
- 2) Хранене и гледане на сръб. прасета,
- 3) Оборскиятъ торъ,

4) Гоеене на птицитѣ,

5) Гледане на ливадитѣ

6) Отгледване на овце за извозъ,

7) За хлѣбътъ и водата

8) Кипене на мѣстѣта и

9) Млѣчна крава

III отдѣлъ съдържа разни бѣлѣжки; IV отдѣлъ описва държавнитѣ земледѣл. заведения и т. н. има още 2 справочни отдѣла. Календара съдържа 156 стр., голѣма осмина.

СКЛАДЪ

на

ЗЕМЛЕДѢЛСКИ, ГРАДИНАРСКИ, ПЧЕЛАРСКИ МАШИНИ
ИНСТРУМЕНТИ И СЪМЕНА.

на

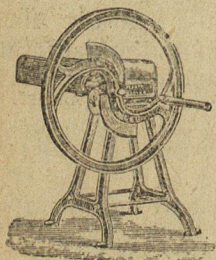
Н. ХР. ХАСЕКНИЕВЪ — Плѣвентъ

съ клонове на гара Павликени.

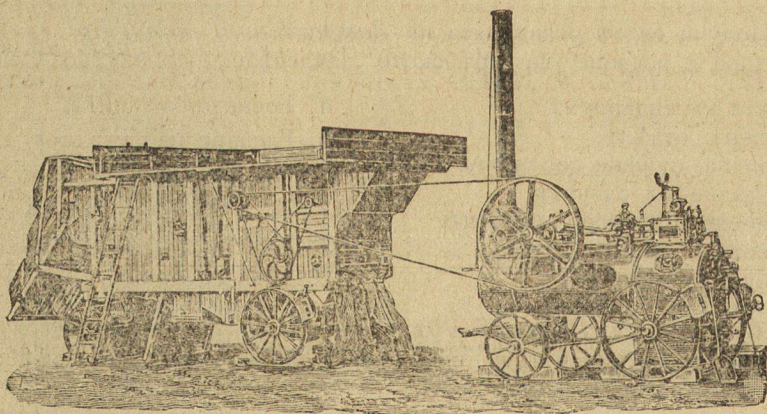
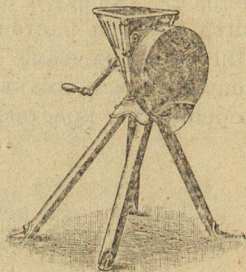
Имамъ всички нуждни инструменти складирани; ножици, ножчета и триончета отъ фабрики:

S. Kunde & Sohn в Solingen,

всички видове земледѣлски, градинарски и цѣвтни сѣмена съ гарантирана калняемость. I-во качествена Прованска люцерна, гарантирана отъ чужди примѣси. Овощарски сѣмена: ябълки, круши, черници и др. Гледичия за живѣз плетѣ. Гарантирани плугове най-нови и леки съ подвижно ухо и съ 2 плъзници, Грапи, Троначки за кукурузъ отъ разни величини и системи.

Триори и сортировачки, сламорѣзачки, цѣвклорѣзачки, ярмомелки и др. Вѣршачки: рѣчни, конски и парни съ добра гаранция, съ четири годишенъ срокъ на исплащаніе, условия много леки за купувачитѣ.

Испращамъ всѣкому даромъ голѣмъ иллюстриранъ каталогъ.

Отъ склада.